

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การทำบุญและความพอใจในชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย:
ผลของความเชื่อเรื่องบุญ ชาติหน้า และอำนาจเงิน

Merit Making and Life Satisfaction of Thai Buddhists:
The Outcome of Beliefs in Merit, the Next Life and Money-Consciousness

โดย

ดร.วันชัย อริยะพุทธพิงค์

และ

จิรวรรณ ศรีวงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ.2550

ชื่อโครงการ	การทำบุญและความพอใจในชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย: ผลของความเชื่อเรื่องบุญ ชาติหน้า และอำนาจเงิน Merit Making and Life Satisfaction of Thai Buddhists: The Outcome of Beliefs in Merit, the Next Life and Money- Consciousness
ชื่อผู้วิจัย	ดร. วันชัย อริยะะพุทธิพงศ์ และ จีรวรรณ ศรีวงษ์
ระยะเวลาที่ทำวิจัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

ความเป็นมาของการวิจัย บุญกิริยาวัตถุ 3 หรือการรักษาศีล การให้ทาน และการทำจิตใจให้ผ่องใส ที่เรียกกันติดปากว่า ทาน ศีล และภาวนา เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เมื่อแปลงคำสั่งสอนนี้เป็นพฤติกรรมก็ได้แก่ การให้ทานโดยการถวายภัตตาหารให้แก่พระภิกษุ การรักษาศีลห้า และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ยังไม่มีการศึกษาว่าวิจัยว่าพุทธศาสนิกชนชาวไทยให้ทาน รักษาศีล และปฏิบัติธรรมทำสมาธิมากน้อยเพียงไร อะไร คือความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติตนตามบุญกิริยาวัตถุ 3 และเมื่อปฏิบัติตนตามแล้วผู้ปฏิบัติได้อะไร การวิจัยนี้มีสมมติฐานว่า ความเชื่อเรื่องบุญและเรื่องชาติหน้านำไปสู่การปฏิบัติตนตามบุญกิริยาวัตถุ 3 และการปฏิบัติตนดังกล่าวทำให้เกิดความพอใจในชีวิต ส่วนความเชื่อที่เป็นเรื่องตรงข้ามคือความเชื่อเรื่องอำนาจเงินมีความสัมพันธ์ผกผันกับการปฏิบัติตนตามบุญกิริยาวัตถุ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ กลุ่มของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ไม่ไปวัดทำบุญ กลุ่มของผู้ที่ไปทำบุญที่วัด และกลุ่มผู้ที่ไม่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัด โดยเก็บตัวอย่างจากผู้ที่ไม่เดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า 400 ตัวอย่าง จากผู้ที่ไม่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ 400 ตัวอย่างและจากผู้ที่ไม่ปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ 384 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวัดการรักษาศีล การให้ทาน และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ความเชื่อเรื่องอำนาจเงิน และความพอใจในชีวิต ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการวัดความตรงของเครื่องมือวัดและใช้ Cronbach Alpha ในการวัดความเที่ยงของเครื่องมือดังกล่าว ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันคือ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าเป็นคนที่อายุน้อย เป็นโสด มีสัดส่วนชายหญิงใกล้เคียงกัน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำเป็นผู้ที่สูงอายุ มีครอบครัวแล้ว มีสัดส่วนหญิงมากกว่าชายเล็กน้อย มีรายได้ค่อนข้างดี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เป็นหญิงเสียส่วนมาก มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

ผลการวิจัย ผลการวิจัยแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ารัชกาลให้ทาน และปฏิบัติธรรมทำสมาธิน้อยที่สุด ตามด้วยกลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่วัดมเหยงค์รัชกาลให้ทานและปฏิบัติธรรมทำสมาธิมากที่สุด ความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล การให้ทาน และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ และบุญกิริยาวัตต์มีความสัมพันธ์กับความพอใจในชีวิต ความเชื่อเรื่องอำนาจเงินมีความสัมพันธ์ผกผันกับบุญกิริยาวัตต์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองลิสเรล (Lisrel Model) ในการวิเคราะห์เชิงยืนยัน

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าทำบุญน้อยที่สุด ศูนย์การค้าควรให้ผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้ามีโอกาสได้ทำบุญโดยการจัดห้องที่มีพระพุทธรูปและมีเจ้าหน้าที่คอยบริการบริจาคเงินและสิ่งของจากผู้ที่ต้องการทำบุญ ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้คือการวิจัยทำในกลุ่มตัวอย่างในเมืองหลวง การวิจัยในกลุ่มตัวอย่างในชนบทในประเทศไทยอาจให้ผลที่แตกต่างจากที่ได้พบ นอกจากนี้ ขณะนี้มีชาวต่างประเทศจำนวนมากหันมานับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยในหมู่คนต่างประเทศที่นับถือศาสนาพุทธว่ามีความเชื่อเรื่องบุญ เรื่องชาติหน้า เช่นเดียวกับคนไทยหรือไม่

Abstract

Avoidance of evil deeds, performance of good deeds and purification of one's mind were the teaching of all Buddhas, said Gotama Buddha. Translated into behavior, the teaching means three methods of merit, or Buddhist religiousness: observance of the Five Precepts, almsgiving to Buddhist monks and meditation. There has been no study into the beliefs that lead to Thai people's Buddhist religiousness, the extent and the effect of their religiousness. This study hypothesizes that beliefs in merit and in the next life are related to Buddhist religiousness and Buddhist religiousness is in turn related to life satisfaction. The opposite belief, such as belief in the power of money or money consciousness, is negatively related to Buddhist religiousness.

Data were collected from three sample groups. The first group (shopper) consisted of 400 shoppers at shopping centers in Bangkok. The second group (giver) consisted of 400 people who went to a temple to make merit by giving alms to the monks and donating money and articles of necessity to the temples. The third group (meditator) was 384 people who went to a temple to meditate. Instruments were developed to measure the extent of their observance of the Five Precepts, alms-giving and meditation, belief in the next life, money consciousness and life satisfaction. Factor analysis was used to validate the concepts and Cronbach alpha was used to measure the scales' reliability. Social and demographic differences were found among the three groups. The shopper group was young, single and educated at bachelor's degree level. The giver group was older, married and earned higher income. The meditator group consisted largely of women and was educated at lower than bachelor's degree level.

The results showed that the shopper group scored lowest in observance of the Five Precepts, alms-giving and meditation, followed by the giver group. The meditator group scored highest in all measurements. Beliefs in merit and in the next life were related to Buddhist religiousness that was in turn related to life satisfaction. Money consciousness was negatively related to Buddhist religiousness.

The low incidence of merit making among shoppers suggests that shopping centers should provide an opportunity for shoppers to make by providing a room where a Buddha image may be found and where shoppers can make merit by praying or making donations. The limitation of this research was its investigation among people in

the capital city; a study with a sample group in the provincial area might have produced a different picture of Thai people's Buddhist religiousness. Also, an increasing number of foreigners are now turning to Buddhism; a research among them presents an opportunity to investigate their beliefs in merit, in the next life and their Buddhist religiousness.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความเชื่อใจและความอนุเคราะห์ของกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม

กลุ่มบุคคลที่สำคัญที่สุดคือผู้ตอบแบบสอบถาม แต่ละท่านได้สละเวลาตอบแบบสอบถามที่ค่อนข้างยาว คำตอบของท่านทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการทำบุญในประเทศไทย

คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพเห็นความสำคัญของงานวิจัยและให้การสนับสนุนการวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยที่ได้กรุณาอนุมัติทุนวิจัยครั้งนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิสามท่านได้สละเวลาอ่านรายงานการวิจัย ช่วยชี้ข้อบกพร่องในรายงานและแนะนำการนำเสนอข้อมูลในรายงานทำให้การเรียบเรียงรายงานนี้ดีขึ้น

อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้ช่วยเหลือตรวจทานแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง นิภาพร จีรวงศ์ช่วยเก็บข้อมูลที่วัดปากน้ำในช่วงต้นของการวิจัยนี้

เราขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวถึงข้างต้น

ดร. วันชัย อริยะพุทธิพงศ์

จิรวรรณ ศรีวงษ์

ธันวาคม 2549

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		๗
กิตติกรรมประกาศ		๘
สารบัญตาราง		๘
สารบัญรูป		๙
พระไตรปิฎก		๙
บทที่ 1	บทนำ	
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
	ขอบเขตของการวิจัย	2
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
	สมมติฐานของการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2	วรรณกรรมปริทัศน์	
	บุญกิริยาวัตถุ	7
	แบบจำลอง	11
	สมมติฐาน	12
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย	
	ประเภทของงานวิจัย	17
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	17
	ขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล	18

	หน้า
ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	23
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	28
วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการทำบุญ	43
การทดสอบสมมติฐาน	59
การทดสอบแบบจำลอง	66
บทที่ 5 บทสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
บทสรุป	72
การสรุปผลสถิติเชิงพรรณนา	73
การสรุปผลสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน	76
การอภิปรายผลการวิจัย	77
ข้อจำกัดของการวิจัย	79
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม	86

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและแหล่งที่มา	19
3.2	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพและแหล่งที่มา	19
3.3	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตรและแหล่งที่มา	20
3.4	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุและแหล่งที่มา	20
3.5	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือนและแหล่งที่มา	21
3.6	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษาและแหล่งที่มา	21
3.7	ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพและแหล่งที่มา	22
3.8	น้ำหนักขององค์ประกอบของการทำบุญและการรักษาศีล โดยแยกกลุ่ม	29
3.9	น้ำหนักขององค์ประกอบของการทำบุญและการรักษาศีล รวม 3 กลุ่ม	31
3.10	น้ำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในผลบุญและความเชื่อในชาติหน้า โดยแยกกลุ่ม	33
3.11	น้ำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า รวม 3 กลุ่ม	35
3.12	น้ำหนักขององค์ประกอบของความพอใจในชีวิต โดยแยกกลุ่ม	36
3.13	น้ำหนักขององค์ประกอบของความพอใจในชีวิต รวม 3 กลุ่ม	37
3.14	น้ำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในอำนาจเงิน โดยแยกกลุ่ม	39
3.15	น้ำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในสำคัญของเงิน รวม 3 กลุ่ม	40
4.1	ความถี่และร้อยละของการใส่บาตร	43
4.2	ความถี่และร้อยละของการถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์	44
4.3	ความถี่และร้อยละของการทอดกฐินหรือผ้าป่า	45
4.4	ความถี่และร้อยละของการกราบไหว้ผู้ใหญ่มากเป็นปกติ	46
4.5	ความถี่และร้อยละของการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงาน	46
4.6	ความถี่และร้อยละของการแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่น	47
4.7	ความถี่และร้อยละของการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ	48
4.8	ความถี่และร้อยละของการสวดมนต์	49

4.9	ความดีและร้อยละของการเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม	50
4.10	ความดีและร้อยละของการให้ธรรมแก่ผู้อื่น	51
4.11	ความดีและร้อยละของการยินดีกับการทำบุญของผู้อื่น	52
4.12	ความดีและร้อยละของการไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม	53
4.13	ความดีและร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามฆ่าสัตว์	54
4.14	ความดีและร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามลักทรัพย์	55
4.15	ความดีและร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามประพฤติดีกในกาม	56
4.16	ความดีและร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามพูดปด	57
4.17	ความดีและร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย	58
4.18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการให้ทาน	59
4.19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรักษาศีล	60
4.20	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำสมาธิ	61
4.21	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อเรื่องบุญ	62
4.22	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อเรื่องชาติหน้า	63
4.23	ความแตกต่างระหว่างการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ ของกลุ่มคนที่มีอายุน้อยและกลุ่มคนที่มีอายุมาก	65
4.24	ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรรวม	68
5.1	ความแตกต่างในพฤติกรรมบุญกิริยาวัตถุ 10 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม	75
5.2	ความแตกต่างในการรักษาศีล 5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม	76

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า และความเชื่อในอำนาจเงินกับการทำบุญ และการทำบุญกับความพอใจในชีวิต	3
2.1.	แบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ	12
4.1	แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในบุญ ความเชื่อในความสำคัญของเงิน บุญกิริยาวัตถุ และความพอใจในชีวิต	69

พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎกและพระสูตรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นฉบับจัดพิมพ์โดยมหาหมกุฎราชวิทยาลัย เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปีแห่งพระราชวงศ์จักรี กรุงรัตน โกสินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ตัวเลขอ้างอิงถึง เล่มที่/ชื่อ/หน้า ของพระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค ๒/๑๗๘/๒๕๗

ทีฆนิกาย คีตขันธ์วรรค ๑๒/๒๓๔/๖๗

ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตร ๑๓/๕๔/๕๕

ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร ๑๓/๘๐/๒๕๔

ทีฆนิกาย มหาวรรค ปายาสีราชัญญสูตร ๑๔/๓๒๕/๓๕๘

ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค สังคีตสูตร ๑๖/๒๖๖/๑๕๕

ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค สังคีตสูตร ๑๖/๓๔๖/๒๓๕

มัชฌิมนิกาย อุปริปัญญาสกั ทักขินาวิภังคสูตร ๒๓/๗๑๑/๓๕๔

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค กิณฑสูตร ๒๔/๑๓๘/๒๓๕

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปฐมสักกนัมสนสูตรที่ ๘ ๒๕/๕๓๐/๕๐๘

สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค วิสารตสูตร ๒๕/๔๕๔/๘๖

อังกุตตรนิกาย เอกนิบาต ทุกนิบาต สูตรที่ ๕ ๓๓/๒๖๕/๓๕๓

อังกุตตรนิกาย จตุกนิบาต อันนนาถสูตร ๓๕/๖๒/๒๐๕

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ปฐมปัญญาสกั ปัญจจิกวรรคที่ ๓ จังคมสูตร ๓๖/๒๕/๕๔

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ปฐมปัญญาสกั ทานาสีสังสูตร ๓๖/๓๕/๘๒

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต กาลทานสูตร ๓๖/๓๖/๘๓

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ตติยปัญญาสกั ตักกนทกัวรรคที่ ๕ อัสปฐีสถานสูตร ๓๖/๑๔๗/๓๑๒

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ตติยปัญญาสกั สัปฐีสถานสูตร ๓๖/๑๔๘/๓๑๔

อังกุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต กิฬิสูตร ๓๖/๑๗๕/๓๘๑

อังกุตตรนิกาย สัตตก-อัญฐก-นวกนิบาต ทานวรรค ปุณญกิริยาวัตตสูตร ๓๗/๑๒๖/๔๘๔

บุพทกนิกาย อติวุตตกะ สุขสูตร ๔๕/๒๕๔/๔๖๗

บุพทกนิกาย ชาดก สิลวิมัสชาดก ๕๘/๖๒๑/๕๘๓

บุพทกนิกาย ชาดก มัยหกสกุณชาดก ๕๙/๕๓๖/๑๖๒

บุพทกนิกาย ชาดก วิภูฏกชาดก ๕๙/๕๖๒/๑๕๕

ขุททกนิกาย ชาดก โกลิยชาดก ๖๐/๑๖๗๔/๑๗๕

ขุททกนิกาย ชาดก โสณกชาดก ๖๒/๗๓/๑๒๑

ขุททกนิกาย ชาดก ภาคที่ ๒-๓ มหานิบาตชาดก เล่ม ๖๓ และ ๖๔

บทที่ 1

บทนำ

สพพปาปสุส อกรณ
สถิตตปริโยทปน

กุศลศุပ္สมปทา
เอตํ พุทธาน สาสน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา “การไม่ทำบาปทั้งสิ้น การยังกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” คำสั่งสอนนี้เป็นคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ในโอกาสการสวดพระปาฏิโมกข์ ให้แก่ที่ประชุมพระภิกษุสงฆ์ 84,000 รูป ซึ่งเดินทางกลับพระนครพินธุราชธานีเพื่อฟังการสวดพระปาฏิโมกข์หลังจากการจาริกไปแสดงธรรมในที่ต่าง ๆ เป็นเวลา 6 ปี (ที่ฌนิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตร ๑๗/๕๔/๕๕; หมายเหตุ) ในสมัยของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า พระโคตมะพุทธะ การสวดนี้มีขึ้นในปีแรกหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 9 เดือน ณ พระเวฬุวันวิหาร กลันทกนิวาปสถาน ในวันมาฆบูรณมี ตอนบ่ายทรงกระทำวิสุทธิอุโบสถแล้ว ทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ซึ่งมีจำนวน 1,250 รูป อันได้แก่ปุราณชฎิล 1,000 รูป และบริวารของพระอัครสาวก 250 รูป (สุริย์ มีผลกิจ และ วิเชียร มีผลกิจ 2546)

คำสั่งสอนนี้เมื่อแปลลงมาเป็นการปฏิบัติตนของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาก็หมายถึงการทำบุญ พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า พระโคตมะพุทธะ ได้บัญญัติบุญกิริยาวัตถุอันเป็นคำสั่งสอนเกี่ยวกับวิธีการทำบุญไว้ 3 ประการดังนี้ “บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยทาน ๑ บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยศีล ๑ บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยภาวนา ๑” (อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัญญก-นวกนิบาต ทานวรรค ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร ๓๗/๑๒๖/๔๘๔) ดังนั้น การปฏิบัติตนของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ก็คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ

ประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา ร้อยละ 94.2 ของคนไทยนับถือพระพุทธศาสนา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2543) ความเข้าใจในเรื่องการทำบุญของคนไทยเป็นอย่างไร คนไทย

หมายเหตุ: ตัวเลขอ้างอิงถึงเล่มที่/ชื่อ/หน้าของพระไตรปิฎก ฉบับจัดพิมพ์โดยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปีแห่งพระราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๕

ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องการทำบุญมากนักน้อยเพียงไร อะไรเป็นแรงจูงใจให้คนไทยทำบุญ คำถามเหล่านี้จะได้รับความตอบในการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในอันที่จะชี้ให้เห็นว่า การทำบุญในหมู่คนไทยมีครบถ้วนทั้งการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิหรือไม่ ถ้าการทำบุญยังไม่ครบถ้วน มีอะไรขาดตกบกพร่อง ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคนไทยที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการทำบุญ ต้ององค์กรที่ทำงานทางด้านศาสนาที่จะได้ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และต่อผู้ที่สนใจในการวิจัยพระพุทธศาสนาในเชิงจิตวิทยา

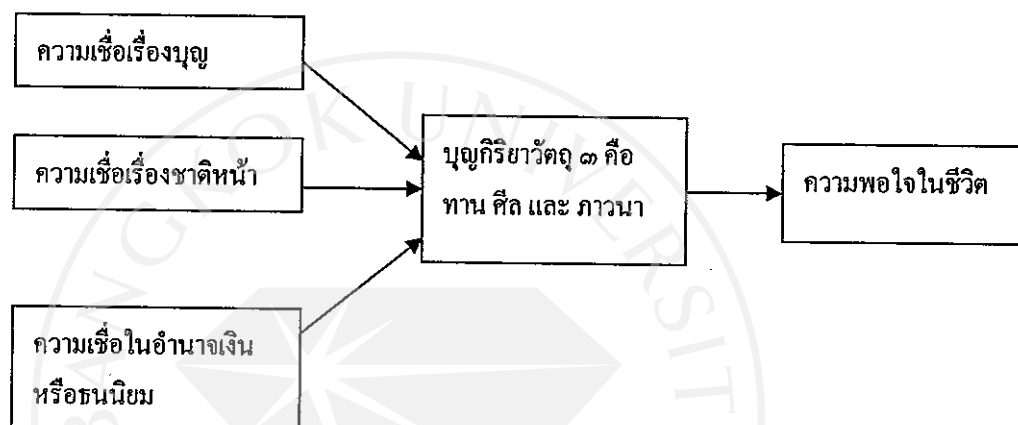
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ในแต่ละปี คนไทยใช้เงินทำบุญเป็นจำนวนมาก ตัวเลขจากการวิจัยของศูนย์วิจัยกสิกรไทยระบุว่า คนไทยทำบุญในแต่ละปีเป็นจำนวนประมาณ 3,300 ล้านบาท (โพลล์ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2548) ถึงแม้ว่าจะมีผู้ทำการวิจัยถึงวิธีการทำบุญของคนไทย เช่น การใส่บาตร การถวายเงินและสิ่งของเครื่องใช้แก่พระสงฆ์ และการไหว้พระตามวัดต่าง ๆ (ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์, 2548) แต่ยังไม่มีการวิจัยถึงสาเหตุว่า อะไรเป็นแรงจูงใจให้คนไทยทำบุญ หรือคนไทยต้องการอะไรจากการทำบุญ การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ

(ก) บรรยายภาพโดยรวมของการทำบุญในกลุ่มคนไทย 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าตามศูนย์การค้า กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทาน และ กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ว่า กลุ่มคนทั้งสามนี้ทำทานมากน้อยเพียงไร รักษาศีล 5 เครื่องครัดมากน้อยเพียงไร และปฏิบัติธรรมทำสมาธิมากน้อยเพียงไร และ

(ข) ศึกษาสมมติฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำบุญ ดังนี้ (1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า กับการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิกับความพอใจในชีวิต และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องอำนาจเงินกับการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ

ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยจำกัดอยู่ในกลุ่มคน 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทาน และกลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ การใช้กลุ่มคนถึงสามกลุ่มก็เพื่อให้พฤติกรรมของแต่ละกลุ่มเป็นตัวแทนของพฤติกรรมในการทำบุญตั้งแต่การไม่ทำบุญ การทำบุญบ้าง และการทำบุญอย่างจริงจัง กลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าเป็นตัวแทนของการไม่ทำบุญ กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทานเป็นตัวแทนของการทำบุญบ้าง และกลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นตัวแทนของการทำบุญอย่างจริงจัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้แนวคิดที่ว่า การทำบุญขึ้นอยู่กับความเชื่อสองประการคือ ความเชื่อเรื่องบุญ และความเชื่อเรื่องชาติหน้า เรื่องราวต่าง ๆ ในพระสูตรเป็นเรื่องเล่าถึงผลของการทำบุญ โดยบุญที่ทำในอดีตให้ผลในชาติปัจจุบัน หรือบุญที่ทำในชาติปัจจุบันให้ผลในชาติต่อไป กล่าวคือคนไทยทำบุญเพราะเห็นประโยชน์ของการทำบุญตามลักษณะของสัพปุริสทาน ๕ คือ “ให้โดยเคารพ ๑ ให้โดยอ่อนน้อม ๑ ให้ด้วยมือตนเอง ๑ ให้ของไม่เป็นเดน ๑ เห็นผลที่จะมาถึงให้ ๑” (อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ตติยปิณฑาสกั ตักขทกัวรรคที่ ๕ อสัปปุริสทานสูตร ๓๖/๑๔๗/๓๑๒) ดังในรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า และความเชื่อในอำนาจเงินกับการทำบุญ และการทำบุญกับความพอใจในชีวิต

นอกจากความเชื่อในผลบุญตามที่กล่าวในพระสูตรแล้ว การวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าการทำบุญขึ้นอยู่กับความเชื่อในอำนาจเงินหรือไม่ จากแนวคิดที่ว่า การทำบุญเป็นการสะสมอย่างหนึ่งเหมือนคนสะสมเงินไว้ใช้ในอนาคต ดังนั้นคนที่มีความเชื่อในอำนาจเงินและมุ่งสะสมเงินอาจทำบุญเพื่อสะสมบุญก็ได้

ความสัมพันธ์ระหว่างการทำบุญกับความพอใจในชีวิตเป็นการศึกษาผลของบุญที่จะเห็นได้ในปัจจุบัน

สมมติฐานของการวิจัย การวิจัยนี้ตั้งสมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1ก. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดให้ทานมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1 ข. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดรักษาศีลมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1 ค. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดทำสมาธิมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 2 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องบุญมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 2 ข. ความเชื่อเรื่องบุญมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 3 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 3 ข. ความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 4. คนที่มีอายุมากให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 5. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 6. การให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 7. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพอใจในชีวิต

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ

การให้ทาน หมายถึง การใส่บาตร การให้เงิน หรือสิ่งของแก่พระภิกษุ หรือการให้ส่วนบุญ

การรักษาศีล หมายถึงการไม่ละเมิดข้อห้ามทั้ง 5 อันได้แก่ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤตินอกใจ ห้ามพูดปด และห้ามดื่มสุราเมรัย

การปฏิบัติธรรมทำสมาธิ หมายถึงการสวดมนต์ การทำสมาธิ

ความเชื่อเรื่องบุญ หมายถึงความเชื่อว่า การทำบุญมีผลที่ให้ในภายหน้า

ความเชื่อเรื่องชาติหน้า เป็นความเชื่อที่คู่กับความเชื่อเรื่องบุญ เพราะการทำบุญเป็นการหวังผลในอนาคต ชาติหน้าเป็นอนาคตอีกลำดับหนึ่ง

ความเชื่อในอำนาจเงิน เป็นความเชื่อในความสามารถของเงินในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้ที่มีความเชื่อนี้เชื่อว่า จุดหมายสำคัญในชีวิตคือการสะสมเงิน

ความพอใจในชีวิต ประกอบด้วยความพอใจใน 6 ด้านของชีวิต เช่น งาน ครอบครัว การใช้เวลาว่าง สุขภาพ ตนเอง และกลุ่มเพื่อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ การวิจัยนี้เป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยครั้งนี้นำเอาความคิดรวบยอด (concepts) ในพระพุทธศาสนา มาแปลเป็นเครื่องมือวัดระดับการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ความเชื่อเรื่องบุญ และความเชื่อเรื่องชาติหน้า และตรวจสอบความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือเหล่านี้ ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาและทดสอบความคิดรวบยอดในพระพุทธศาสนาตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific study and tests of Buddhist concepts) ในการเป็นตัวอย่างของการศึกษาและทดสอบความคิดรวบยอด
2. การวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาพฤติกรรมการทำบุญของคนไทยในกรอบของบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการคือ การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ตามคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลของการวิจัยบ่งชี้ว่าการทำบุญของคนไทยยังขาดตกบกพร่องหรือไม่ ถ้าขาด ขาดในส่วนใด ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ในการวางแผนว่าจะส่งเสริมการทำบุญของคนไทยในส่วนที่ขาดได้อย่างไร เพื่อให้การทำบุญของคนไทยครบถ้วน

3. นอกจากการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญและการทำบุญแล้ว การวิจัยครั้งนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอื่นกับการทำบุญด้วย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ความเชื่อในอำนาจเงิน และความพอใจในชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้กับการทำบุญช่วยอธิบายถึงบุคลิกลักษณะของผู้ทำบุญ ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อนิสิตบัณฑิตศึกษาที่จะเห็นแบบอย่างของการวิจัยสำรวจศึกษาความสัมพันธ์ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานส่งเสริมพุทธศาสนาจะได้เร่งพัฒนาการทำบุญสร้างความเชื่อและความศรัทธาทางพุทธศาสนา

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

สำหรับพุทธศาสนิกชน การทำบุญเป็นกิจกรรมที่สำคัญ เมื่อมาดลิตเทพบุตรถามท้าวสักกะว่า ท้าวสักกะชอบน้อมท่านผู้ใดที่ควรบูชา ท้าวสักกะตอบว่า ท่านชอบน้อมคฤหัสถ์ผู้ที่ทำบุญ มีศีล เป็นอุบาสก และเลี้ยงภรรยาโดยชอบธรรม (สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปฐมสักกนัมสนสูตรที่ ๘ ๒๕/๕๓๐/๕๐๘) สำหรับผู้หญิง การทำบุญมีอันสงส้อย่างยิ่ง ผู้หญิงที่ทำบุญสามารถเข้าถึงฐานะ 5 ประการ คือ 1. การได้เกิดในสกุลอันสมควร 2. การได้แต่งงานในสกุลอันสมควร 3. การได้ครองเรือนโดยปราศจากหญิงร่วมสามี 4. การได้มีบุตร และ 5. การได้ประพฤติกอบงาสามี (สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค วิสารตสูตร ๒๕/๔๕๔/๘๖) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติบุญกิริยาวัตตหรือวิธีการทำบุญไว้ 3 ประการดังนี้ “บุญกิริยาวัตตสำเร็จด้วยทาน ๑ บุญกิริยาวัตตสำเร็จด้วยศีล ๑ บุญกิริยาวัตตสำเร็จด้วยภาวนา ๑” (อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐฐก-นวกนิบาต ทานวรรค ปุณฺณกิริยาวัตตสูตร ๓๗/๑๒๖/๔๘๔)

บุญกิริยาวัตต เมื่อแปลงบุญกิริยาวัตต 3 หรือ ทาน ศีล และภาวนาออกเป็นพฤติกรรมการทำบุญ ก็สามารถแบ่งเป็นพฤติกรรม 3 ประเภทคือ การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ พระไตรปิฎกกล่าวถึงบุญกิริยาวัตต 3 และได้ขยายความว่า การทำบุญประกอบด้วยบุญกิริยาวัตต 10 ประการคือ

1. บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
2. บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
3. บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา
4. บุญสำเร็จด้วยการประพฤติก่อนน้อมถ่อมคนต่อผู้ใหญ่
5. บุญสำเร็จด้วยการช่วยเหลือ ขวนขวายในกิจการงานต่าง ๆ
6. บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ
7. บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ
8. บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม
9. บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม
10. บุญสำเร็จด้วยการทำความคิด ความเห็นของตนให้ตรง (สมุญจลวิลาสินี ๓/๒๕๖ ใน

พระราชธรรมนิเทศ 2538)

บุญกิริยาวัตตทั้ง 10 ประการนี้จำแนกอยู่ในหมวดบุญกิริยาวัตต 3 ได้ดังนี้

หมวดของท่าน ได้แก่ ข้อ 1. การบริจาคทาน 6. การให้ส่วนบุญ และ 7. การอนุโมทนาส่วนบุญ

หมวดของศีล ได้แก่ ข้อ 2. การรักษาศีล 4. การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ และ 5. การช่วยเหลือขวนขวายในกิจการงานต่าง ๆ

หมวดของภาวนา ได้แก่ ข้อ 3. การเจริญภาวนา 8. การฟังธรรม 9. การแสดงธรรม และ หมวดของท่าน ศีลและภาวนา ได้แก่ ข้อ 10. การทำความคิด ความเห็นของตนให้ตรง

การให้ทาน พระไตรปิฎกได้บัญญัติการให้ทานไว้โดยละเอียด ของที่ให้ทานแก่สมณะ หรือพราหมณ์ ได้แก่ “ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และสิ่งที่เป็น อุปรณ์แก่ประทีป” (ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค สังคีตสูตร ๑๖/๓๔๖/๒๓๕) และของที่ให้ก็มี ความหมายต่างกัน เช่น “ให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้อานพาทนะชื่อว่าให้ ความสุข ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ ให้ที่พักพาอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้ที่ปราศอนธรรม ชื่อว่าให้อมฤตธรรม” (สังยุตตนิกาย สคาถวรรค กิณฑสูตร ๒๔/๑๓๘/๒๓๕)

โอกาสของการให้ทานก็มีหลากหลาย โดยผู้ให้ทาน “ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ให้ทาน แก่ผู้เตรียมจะไป ให้ทานในสมัยข้าวแพง ให้ข้าวใหม่แก่ผู้มีศีล ให้ผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล” (อังคุตตร นิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต กาลทานสูตร ๓๖/๓๖/๘๓) โดยการให้ทานนั้นควรเป็นการ “ให้ทาน ด้วยศรัทธา ให้ทานโดยเคารพ ให้ทานโดยกาลอันควร เป็นผู้มิจิตอนุเคราะห์ให้ทาน และให้ทาน ไม่กระทบตนและผู้อื่น” (อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต ตติยปิณฑาสกั สปัปฺริสทานสูตร ๓๖/ ๑๔๘/๓๑๔)

พระไตรปิฎกยังได้จำแนกผลและอานิสงส์ของการให้ทานไว้ดังนี้ ผลของท่านนับเป็น จำนวนเท่าของท่านที่ให้ เช่น “บุคคลให้ทานในสัตว์เดียรัจฉาน ฟังหวังผลทักษิณาได้ร้อยเท่า ให้ ทานในปुरुชนผู้ทูล ฟังหวังผลทักษิณาได้แสนเท่า ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความ กำหนดในกาม ฟังหวังผลทักษิณาได้แสนโกฏิเท่า ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำโศคาปิตติผลให้ แจ่ม ฟังหวังผลทักษิณาจะนับไม่ได้ จะประมาณไม่ได้ จะป่วยกล่าวไปโยในพระโศคาบัน ในท่าน ผู้ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีผลให้แจ่ม ในพระสกทาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีผลให้แจ่ม ในพระอนาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำอรหัตผลให้แจ่มในสาวกของตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ใน ปัจเจกสัมพุทฺธะ และในตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทฺธเจ้า (มัชฌิมนิกาย อุปฺปิณฑาสกั ทักขิณาวิ ภัทฺตสูตร ๒๓/๓๑๑/๓๕๔) ส่วนอานิสงส์ของการให้ทานหมายถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ทานหลังจาก การให้ทาน เช่น อานิสงส์ของท่านมี 5 ประการ คือ “ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่ชบใจของชนหมู่มาก สปับุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรทั่วไป ผู้ให้ทานย่อมไม่ ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์ ผู้ให้ทานเมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์” (อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต ปฐมปิณฑาสกั ทานาสีสังสสูตร ๓๖/๓๕/๘๒)

การไม่ทำบาปทั้งสิบของพุทธศาสนิกชนในไทยได้แก่การรักษาศีล 5 คือการละเว้นจาก 1. การฆ่าสัตว์ 2. การลักทรัพย์ 3. การประพฤติดีกในกาม 4. การพูดปด และ 5. การดื่มสุราเมรัย สำหรับการรักษาศีลนั้นคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับว่าไม่สามารถรักษาศีลให้ครบทุกข้อได้ โพลล์ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2540) รายงานว่า คนไทยร้อยละ 13.8 เท่านั้นที่ปฏิบัติตามศีล 5 ได้ครบทุกข้อ ในขณะที่ร้อยละ 43.1 ผิดศีลข้อห้ามพูดปด ร้อยละ 30.6 ผิดศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย ร้อยละ 25.4 ผิดศีลข้อห้ามฆ่าสัตว์ ร้อยละ 0.9 ผิดศีลข้อห้ามประพฤติดีกในกาม และร้อยละ 0.1 ผิดศีลข้อห้ามลักทรัพย์

การปฏิบัติธรรมทำสมาธิ การทำจิตของตนให้สงบใสคือการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ พระไตรปิฎกได้แยกการทำสมาธิออกเป็น 2 วิธีคือ สมถะสมาธิ และ วิปัสสนาสมาธิ และได้กล่าวถึงผลของการทำสมาธิไว้ดังนี้ “สมถะที่ภิกษุเจริญแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมอบรมจิต จิตที่อบรมแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมละระอาได้ วิปัสสนาที่อบรมแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมอบรมปัญญา ปัญญาที่อบรมแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมละอวิชชาได้” (อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต ทุกนิบาต สูตรที่ ๘ ๓๓/๒๖๕/๓๕๓)

การปฏิบัติธรรมทำสมาธิมีถึง 40 วิธี ดังนี้

1. กสิณ ๑๐ คือการเพ่งวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งใน 10 ชนิดจงใจให้เป็นสมาธิ วัตถุ 10 ชนิดนี้ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ลม สีเขียว สีเหลือง สีแดง สีขาว แสงสว่าง และ อากาศ
2. อสุภะ ๑๐ คือการเพ่งซากศพ ที่อยู่ในสภาพใดสภาพหนึ่ง ใน 10 สภาพ ตั้งแต่ ซากศพที่เน่าพองขึ้นฮืดเป็นต้น ไปจนถึง ซากศพที่เหลือแต่กระดูกเป็นที่สุด
3. อนุสติ ๑๐ คือการนึกถึงเครื่องเตือนสติ 10 ประการอันได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ สัตถ์ จาคะ เทวดา ความตาย ร่างกาย ลมหายใจเข้าออก และ นิพพาน
4. อัปป์มัญญา ๔ คือการแผ่พรหมวิหาร ๔ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ออกไปให้ทั่วหาที่สุดไม่ได้
5. อาหาร ๖ ปฏิกุศลสัญญา คือการกำหนดว่าอาหารเป็นของสกปรก
6. จตุราตุวัญญาณ คือการกำหนดว่า ร่างกายเป็นเพียง ดิน น้ำ ไฟ ลม มาประกอบกัน
7. อรูปบัญญัติ ๔ คือการกำหนดว่า ๑. ช่องว่าง (อากาศ) หาที่สุดไม่ได้ ๒. วิญญาณหาที่สุดไม่ได้ ๓. ภาวะไม่มีอะไรเลย และ ๔. เลิกกำหนดภาวะไม่มีอะไรเลยเข้าถึงภาวะมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ (พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต 2534)

การปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่นิยมทำกันวิธีหนึ่งคือ การทำอานาปานสติหรือการเฝ้าดูลมหายใจเข้าออก พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงการทำอานาปานสติไว้ดังนี้

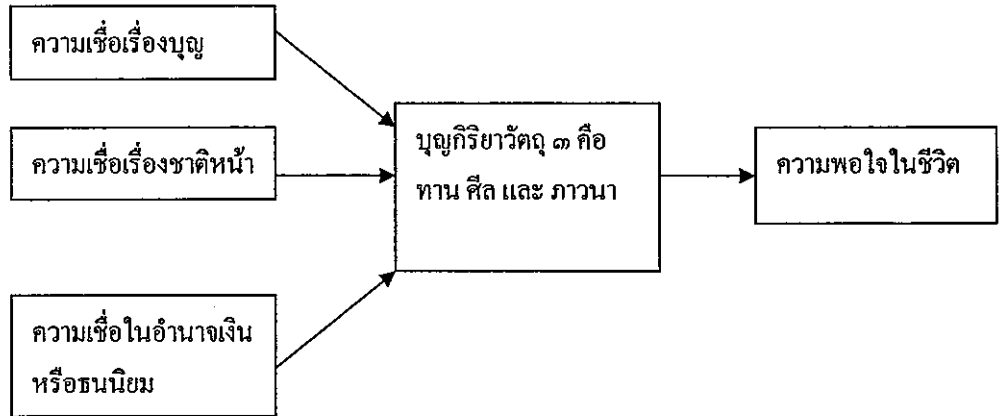
“ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ตาม อยู่ในโคนไม้ก็ตาม อยู่ในสถานที่สงัดก็ตาม นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรงดำรงสติบำเพ็ญสูภะกรรมฐาน ภิกษุนั้นย่อมมีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก เมื่อหายใจเข้ายาวก็รู้สึกว่ายาวหายใจเข้าสั้น หรือ เมื่อหายใจออกยาวก็รู้สึกว่ายาวหายใจออกสั้น เมื่อหายใจเข้าสั้นก็รู้สึกว่ายาวหายใจเข้าสั้น หรือ เมื่อหายใจออกสั้นก็รู้สึกว่ายาวหายใจออกสั้น . . .” (พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค ๒/๑๗๘/๒๕๗)

วิธีปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่นิยมทำกันอีกวิธีหนึ่งคือการเดินจงกรม การเดินจงกรมคือการเดินกลับไปกลับมาโดยให้ความสนใจต่อการก้าวอย่างของเท้า หรือที่เรียกว่ามีสติระลึกรู้ถึงการก้าวอย่างของเท้าอยู่ตลอดเวลา พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการเดินจงกรมไว้ว่า “ภิกษุผู้เดินจงกรมย่อมเป็นผู้อดทนต่อการเดินทางไกล ๑ ย่อมเป็นผู้อดทนต่อการบำเพ็ญเพียร ๑ ย่อมเป็นผู้มีอาหารน้อย ๑ อาหารที่กิน ดม เคี้ยว ลิ้มแล้วย่อมย่อยไปโดยดี ๑ สมาธิที่ได้เพราะการเดินจงกรมย่อมตั้งอยู่ได้นาน ๑” (อังคุตตรนิกาย ปัญจก ฉักกนิบาต ปฐมปิณฑาสกั ปัญจติกวรรคที่ ๓ จังกมสูตร ๓๖/๒๕/๕๔)

การศึกษาเชิงจิตวิทยาถึงผลของการปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐาน โดย Emavardhana & Tori (1997) พบว่า นักเรียนมัธยมและนักศึกษาวิทยาลัยไทยที่ได้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ มีอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ดีขึ้น มีกลไกการป้องกันตนเอง (Defense mechanisms) ลดลง และมีความเชื่อถือในศาสนา (Religiosity) มากขึ้น

แบบจำลอง การวิจัยนี้เสนอแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2.1. แบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

สมมติฐาน

แม้ว่าการทำบุญจะมีด้วยกัน 3 วิธี แต่ละวิธีมีความสะดวกในการปฏิบัติไม่เท่ากัน การตัดขาดตอนเช้าอันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในหมู่คนไทยมักกระทำในบริเวณใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัย ในการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ผู้ที่ต้องการปฏิบัติธรรมทำสมาธิต้องปลีกตัวจากการทำงานและเข้าฝึกปฏิบัติธรรมกับอาจารย์ผู้สอน ส่วนการรักษาศีลนั้น ถึงแม้ว่าผู้รักษาศีลจะทำได้เองตลอดเวลา ผลการวิจัยของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2540) กลับพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับว่าไม่สามารถรักษาศีลได้ทั้ง 5 ข้อ ผลการวิจัยของสมศักดิ์ ดวงสีเสน ใน พัทธนี มานะวานิชเจริญ (2535, หน้า 16) ก็พบว่า ในหมู่ผู้มีอาชีพเกษตรกรและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีการทำทาน เช่น การใส่บาตรและการบริจาคทำบุญแก่สถาบันศาสนาน้อยเพราะไม่มีเวลา และทั้งสองกลุ่มอาชีพยังไม่สนใจในการรักษาศีลและเจริญภาวนาอย่างจริงจังเท่าใดนัก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ที่ไม่มีความสะดวกในการทำบุญจะเคร่งครัดในการทำบุญน้อยกว่าผู้ที่ไปวัดทำบุญอยู่เสมอ ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1ก. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดให้ทานมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1 ข. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดรักษาศีลมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1 ก. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดทำสมาธิมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

ความเชื่อเรื่องบุญ การทำบุญต้องอาศัยความเชื่อว่า บุญที่ทำไปนั้นจะให้ผล ความเชื่อดังกล่าวปรากฏอยู่ในคำสั่งสอนในศาสนาพุทธ ดังที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงอานิสงส์และการให้ผลของการทำบุญไว้ดังนี้ “บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานพอประมาณ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลพอประมาณ ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย เมื่อตายไป เขาเข้าถึงความเป็นผู้มีส่วนดีในมนุษย์ . . . ” (อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัญญา-นวกนิบาต ทานวรรค ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร ๓๗/๑๒๖/๔๘๔) Hrungr (2004) พบว่าการให้ทานตามความเชื่อในศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อในการบริโภคในชีวิตหลังความตาย (After-life consumption) และยังพบอีกว่า การให้ทานมีความเชื่อเรื่องบุญเป็นส่วนประกอบและการให้ทานตามความเชื่อในศาสนา (Religious giving) มีมากขึ้นตามอายุ ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 2 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องบุญมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 2 ข. ความเชื่อเรื่องบุญมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ความเชื่อเรื่องชาติหน้าหรือความเชื่อว่าคนเราตายแล้วจะต้องไปเกิดใหม่เป็นความเชื่อที่คู่กับความเชื่อเรื่องบุญ เพราะการทำบุญในวันนี้จะให้ผลในอนาคตซึ่งจะเป็นได้ทั้งอนาคตในชาตินี้และอนาคตในชาติหน้า ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องบุญจึงมีความเชื่อเรื่องชาติหน้าด้วย ความเป็นจริงของชาติหน้าเป็นความเป็นจริงที่ได้แสดงไว้ในพระไตรปิฎกหลายแห่ง ก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เวียนว่ายตายเกิดบำเพ็ญบารมีอยู่หลายชาติ (ขุททกนิกาย ชาดก ภาคที่ ๒-๓ มหานิบาตชาดก เล่ม ๖๓ และ ๖๔) การตายแล้วเกิดใหม่ในปัจจุบันก็มีปรากฏหลักฐานไว้ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ (พิน ดอกบัว 2543) นักวิจัยในต่างประเทศชื่อ Stevenson (1993) ได้ใช้รอยตำหนิเช่น ปาน และความผิดปกติของร่างกายเพื่อพิสูจน์ว่า ปานหรือความผิดปกติของร่างกายนั้นเป็นสาเหตุของการตายเมื่อชาติที่แล้ว เนื่องจากความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นความเชื่อที่คู่กัน ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 3 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 3 ข. ความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

เนื่องจากคนที่มียุมากจะมีความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่มียุน้อย อีกทั้งความเชื่อดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับบุญกิริยาวัตถุ 3 ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 4. คนที่มีอายุมากให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่อายุน้อย

ความเชื่อในอำนาจเงินหรือธนนิยม ในขณะที่พระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ว่า ความเจริญย่อมมีแก่ภิกษุผู้ไม่มีทรัพย์ (ขุททกนิกาย ชาคก โสณกชาคก ๖๒/๗๓/๑๒๑) พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงความสุขของคฤหัสถ์ในการมีทรัพย์ไว้ 4 ประการคือ “สุขเกิดแก่ความมีทรัพย์ สุขเกิดแก่การจ่ายทรัพย์บริโภคน สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้ สุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ สุขทั้งสามประการข้างคั้นนั้นไม่ถึงส่วนที่ ๑๖ แห่งสุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ” (อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต อัมมมาตตสูตร ๓๕/๖๒/๒๐๕) การใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์นั้น “ผู้มีปรีชาใช้เองด้วย สงเคราะห์ญาติทั้งหลายด้วย เขาจะได้รับเกียรติ เพราะการสงเคราะห์นั้น ละโลกนี้ไปแล้ว ก็จะไปบังในสวรรค์” (ขุททกนิกาย ชาคก มัยหกสกุณชาคก ๕๕/๕๓๖/๑๖๒)

ในสังคมไทยปัจจุบัน ทรัพย์หรือเงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการครองชีพและในการแสวงหาทรัพย์สินอื่น ๆ สำหรับคนไทยหลายคนเงินเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องขวนขวายหาหาไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความหมกมุ่นในการหาเงินจะเห็นได้จากหลายสิ่งรอบ ๆ ตัว เช่น ป้ายคำขวัญของการอยู่บ้านก็เน้นความร่ำรวยที่จะมากับการอยู่บ้านเช่น “บ้านนี้อยู่แล้วรวย” การเข้าวัดของคนไทยหลาย ๆ คนไม่ใช่การไปฟังเทศน์ฟังธรรมแต่เป็นการไปหาตัวเลขเด็ด ๆ เพื่อซื้อลอตเตอรี่ด้วยความหวังที่จะได้เงินจากการพนันลอตเตอรี่ (เคลิวิสต์ 31 สิงหาคม 2548) พระสงฆ์บางรูปก็มีความเป็นอยู่ที่แวดล้อมด้วยสิ่งของที่แสดงถึงความร่ำรวย วารสารต่างประเทศลงข่าวเจ้าอาวาสวัดเขาตะเกียบที่หัวหินว่า มีโทรศัพท์มือถือถึง 3 เครื่อง คอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง เครื่องรับโทรทัศน์แบบจอแก้ว 1 เครื่องและรถยนต์เมอเซเดสเบนซ์ 1 คัน (Crispin, 2003) หนังสือที่วางขายอยู่ในร้านหนังสือก็แนะนำวิธีการที่จะทำให้ร่ำรวยขึ้น เช่น “พ่อรวยสอนลูกรวย” (คิโยซากิ, 2544) รายการสัมมนาที่ผู้สมัครเข้าฟังกันเป็นจำนวนมากก็มีหัวข้อที่แนะนำวิธีการที่จะหาเงินได้มาก ๆ เช่น “จิบกาแฟพาร์วย” เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์ 27 สิงหาคม 2548) Ariyabuddhiphongs (2007) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดความเชื่อในอำนาจเงินและใช้เครื่องมือนี้วัดความเชื่อในอำนาจเงินในกลุ่มคนไทยที่ทำงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 800 คนพร้อมกับถามว่า ถ้าได้ค่าจ้างเป็นเงินหนึ่งล้านบาทจะทำงานที่ละเมียดลึ 5 หรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีความเชื่อในความสำคัญของเงินมีแนวโน้มที่จะละเมียดลึทั้ง 5 ข้อ เนื่องจากการละเมียดลึ 5 เป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับการประพฤติตามบุญกิริยาวัตถุ 3 ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 5. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิ

ความพอใจในชีวิต แม้ว่าพระไตรปิฎกไม่ได้นิยามความพอใจในชีวิตแต่ก็ได้นิยามความสุขไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น ความสุข 3 ประการคือ สรรเสริญ โภคสมบัติ และไปสวรรค์ (พุทธทศนิกาย อิติวุตตกะ สุขสูตร ๔๕/๒๕๔/๔๖๗) ความมกน้อยก็ทำให้เกิดความสุข “เพราะว่าคนผู้มกน้อย มีความสุขแบบพระอรหันต์ ผู้คิดน้อย มีประมาณอาหารที่รับพอดีแล้ว” (พุทธทศนิกาย ชาดก วัฏฏกชาดก ๕๘/๘๖๒/๑๘๕) การแบ่งปันก็นำความสุขมาให้ คำสั่งสอนแก่โกสีย์เศรษฐีผู้ตระหนี่มีใจความว่า “บุคคลควรแบ่งของน้อยให้ตามน้อย ควรแบ่งของปานกลางให้ตามของปานกลาง ควรแบ่งของมากให้ตามมาก การไม่ให้เสียเลย ย่อมไม่สมควร . . . จงให้ทานด้วย จงบริโภครด้วย ผู้บริโภครคนเดียวย่อมไม่ได้ความสุข” (พุทธทศนิกาย ชาดก โกสีย์ชาดก ๖๐/๑๖๗๔/๑๗๕) นอกจากนี้ ความสุขก็เกิดขึ้นจากการมีทรัพย์และการใช้ทรัพย์ ดังความสุขของคฤหัสถ์ในการมีทรัพย์ 4 ประการคือ “สุขเกิดแก่ความมีทรัพย์ สุขเกิดแก่การจ่ายทรัพย์บริโภค สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้ สุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ” (อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต อันนนาถสูตร ๓๕/๖๒/๒๐๕) ความสุขสูงสุดคือสมาธิเพราะ “ธรรมอันจะนำความสุขมาให้ยิ่งไปกว่าสมาธิย่อมไม่มี” (พุทธทศนิกาย ชาดก สัตถวิมลชาดก ๕๘/๖๒๑/๕๘๓)

ความหมายของความพอใจ (subjective well-being) ในวรรณกรรมต่างประเทศมีองค์ประกอบของความพอใจ 3 ส่วนคือ การตอบสนองทางอารมณ์ (emotional responses) ความพอใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิต (life domain satisfactions) และ ความพอใจในชีวิตโดยรวม (global life satisfaction) ความพอใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิตได้แก่ความพอใจ 6 ด้าน คือ ความพอใจในงาน ครอบครัว การใช้เวลาว่าง สุขภาพ ตนเอง และ กลุ่มเพื่อน (Diener, Suh, Lucas, & Smith, 1999) การวิจัยของต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในเรื่องของการตอบสนองทางอารมณ์และและ ความพอใจในชีวิตโดยรวม มีการวิจัยไม่มากนักที่ทดสอบความพอใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิต และการวิจัยเหล่านั้นก็ไม่ได้วิจัยด้านต่าง ๆ ของชีวิตครบตามที่ได้ตั้งไว้ในทฤษฎี เช่น Benet-Martinez & Karakitapoglu-Aygun (2003) ศึกษาเรื่องความพอใจในครอบครัวและเพื่อน Diener & Diener (1995) ศึกษาเรื่องความพอใจในตนเอง ครอบครัว เพื่อน และ การเงิน Oishi, Diener, Lucas & Suh (1999) ศึกษาเรื่องความพอใจในอาหาร บ้าน การเงิน ตนเอง และอิสรภาพ

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนากับความพอใจในชีวิตล้วนบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างการปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนากับความพอใจในชีวิต เช่น Ellison, Gay & Glass (1989) วิจัยมิติต่าง ๆ ของความผูกพันใน

ศาสนา และพบว่ามิติของความผูกพันในศาสนาโดยเฉพาะความทุ่มเทโดยส่วนตัวและการร่วมปฏิบัติภารกิจทางศาสนามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพอใจในชีวิต นักศึกษาในประเทศแคนาดาที่เป็นสมาชิกชมรมตามความเชื่อทางคริสเตียนมีสุขภาพดีกว่า มีความสุขมากกว่า และสามารถจัดการกับความเครียดได้ดีกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เป็นสมาชิก (Frankel & Hewitt, 1994) ในการวิจัยผู้ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ในประเทศเกาหลี Kim (2003) พบว่า ผู้ที่มีความเชื่อในศาสนาสูงและเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาบ่อย มีความพอใจในชีวิตมากกว่าผู้ที่มีความเชื่อในศาสนาต่ำ Krause (2003) พบว่าคนสูงอายุที่ค้นพบความหมายในชีวิตเนื่องจากการนับถือศาสนามีความพอใจในชีวิตมากกว่า Peacock & Poloma (1999) พบว่า ความใกล้ชิดพระเจ้า ประสบการณ์การสวดสมาธิภาพในโบสถ์ การไปโบสถ์ การสวดสมาธิ การสวดในพิธี และการสวดเชิงพูดคุยกับพระเจ้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต ในรายงานการวิจัยของ Gallup คนที่มีความเชื่อในศาสนามีความพอใจในชีวิตมากกว่าคน ไม่มีความเชื่อในศาสนา (Winseman, 2004)

สำหรับ ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่การทำบุญ การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 6. การให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 7. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพอใจในชีวิต

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประชากร เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษาอาชีพ พฤติกรรมการทำบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ความพอใจในชีวิต และความเชื่อในอำนาจเงิน ผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ 2 สมมติฐานดังกล่าวเชื่อมโยงความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า และความเชื่อในอำนาจเงิน กับพฤติกรรมการทำบุญ และเชื่อมโยงผลพฤติกรรมการทำบุญกับความพอใจในชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัยนี้คือประชากรของประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร และ 5 จังหวัดใกล้เคียงคือ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และ นครปฐม ที่มีจำนวนประมาณ 10 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2549) การกำหนดจำนวนตัวอย่างเป็นการกำหนดตามโควตาตัวอย่าง 40 คนต่อประชากร 1 ล้านคน ดังนั้น จึงได้จำนวนตัวอย่าง 400 คน

ผู้วิจัยแยกประชากรออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1. ประชากรไทยที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า 2. ประชากรไทยที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทาน และ 3. ประชากรไทยที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ เหตุผลของการแยกประชากรเป็น 3 กลุ่มก็เพื่อแยกระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า ผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าเป็นตัวแทนของประชากรไทยที่มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาในระดับต่ำ ไม่มีเวลาหรือไม่มีความประสงค์ที่จะไปทำบุญ ผู้ที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทานเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรไทยที่มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง มีความประสงค์ที่จะทำบุญแต่ไม่ถึงกับสละเวลาไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ส่วนผู้ที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นตัวแทนของประชากรไทยที่มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาในระดับสูง มีความประสงค์และให้เวลาที่จะไปรักษาศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดได้

การเลือกตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกตัวอย่างของประชากรกลุ่มแรกจากประชากรที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าที่อยู่ในสี่มุมเมืองของกรุงเทพมหานคร เลือกตัวอย่างของประชากรกลุ่มที่สองจากวัดที่มีพุทธศาสนิกชนไปทำบุญเป็นจำนวนมากและเป็นประจำคือ วัดปากน้ำภาษีเจริญในกรุงเทพมหานคร และเลือกตัวอย่างของประชากรกลุ่มที่สามจากวัดที่มีผู้ไปรักษาศีลโบสถ์ (ศีลแปด) และปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นจำนวนมากคือวัด

มเหยงค์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การกำหนดจำนวนตัวอย่างกำหนดไว้ที่ 400 คนจากแต่ละกลุ่ม คือ ที่ศูนย์การค้าต่าง ๆ 400 คน ที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ 400 คน และที่วัดมเหยงค์ 400 คน (เก็บได้จริง 384 คน) จำนวน 400 ตัวอย่างมากพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย (Yamane, 1967)

ขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลที่ศูนย์การค้า กิจกรรมประจำวันของคนไทยในชนบทคือการไปตลาดเพื่อซื้อขายสินค้า และการไปวัดเพื่อทำบุญ ในหมู่บ้านเล็ก ๆ ตลาดอาจเป็นร้านค้าไม้ที่ร้าน ในอำเภอที่ใหญ่ขึ้น ตลาดก็มีรูปแบบเป็นแผงขายของและร้านจำนวนมาก ในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร นอกจากตลาดสดแล้ว ศูนย์การค้าก็เป็นตลาดรูปแบบใหม่ที่คนไทยไปเดินเที่ยวและหาซื้ออาหารและของใช้ในครัวเรือน เนื่องจากศูนย์การค้าเป็นสถานที่ที่มีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ทำให้ผู้ที่เข้าไปซื้อขายสินค้าไม่รู้สึกร้อน ศูนย์การค้าจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนกรุงเทพฯ ด้วย

การเก็บตัวอย่างจากศูนย์การค้าในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเลือกเก็บตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) จากผู้ที่เป็นตัวแทนซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าในเขตบางกะปิ บางกอกน้อย จตุจักร ดอนเมือง ดินแดง ปทุมวัน ประเวศ และราชเทวี โดยผู้ช่วยผู้วิจัยเข้าทักทายผู้ที่ไปเที่ยวซื้อสินค้า ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม แจกแบบสอบถามให้ และรอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบจนเสร็จแล้ว จึงขอบุคคลผู้ตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ ในวันพระหรือวันเสาร์อาทิตย์ จะมีพุทธศาสนิกชนไปทำบุญกันที่วัดต่าง ๆ การทำบุญประกอบด้วยการเข้าไหว้พระพุทธรูปประจำวัด การบริจาคเงินหรือสิ่งของให้แก่วัดหรือแก่พระภิกษุสงฆ์ที่เรียกว่าการทำสังฆทาน และการถวายภัตตาหารเพลให้แก่พระภิกษุ

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากวัดปากน้ำภาษีเจริญเพราะมีผู้ไปทำบุญที่วัดนี้เป็นจำนวนมากทุกวันเสาร์และอาทิตย์ การเก็บข้อมูลเก็บจากสองจุดคือ ที่เคาน์เตอร์รับบริจาคและที่โรงฉัน ผู้ช่วยผู้วิจัยขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาบริจาคเงินให้แก่วัดและผู้ให้นำอาหารมาถวายพระสงฆ์เวลาเพล การเก็บตัวอย่างเป็นการเก็บแบบโควต้า (Quota sampling) โดยผู้ช่วยผู้วิจัยเข้าทำความเคารพผู้ที่มาทำบุญ อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม หากผู้ที่มาทำบุญให้ความร่วมมือก็แจกแบบสอบถามให้ รอให้ผู้ตอบแบบสอบถามจนเสร็จแล้ว จึงขอบุคคลผู้ตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลที่วัดมเหยงค์ ผู้วิจัยสังเกตว่า ผู้ที่ไปรักษาอุโบสถศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายและผู้ที่ไม่ไปรักษาอุโบสถศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิมักไปถือศีลและปฏิบัติธรรมที่วัดในระหว่างวันหยุดที่ติดต่อกัน เช่น วันสงกรานต์ โดยในวันดังกล่าวจะมีผู้คนไปถือศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมากเป็นพิเศษ

ผู้วิจัยเลือกวัดมเหยงค์เพราะมีผู้ไปถืออุโบสถศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดนี้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบโควต้า (Quota sampling) ที่วัดมเหยงค์ในระหว่างวันสงกรานต์ของปี 2549 โดยผู้วิจัยประมาณสัดส่วนของชายและหญิงที่ไปปฏิบัติธรรม แล้วกำหนดสัดส่วนของตัวอย่างที่จะเก็บโดยประมาณ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้ผู้ที่ไม่ถือศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามจนจบ ขอขอบคุณผู้ตอบแล้วรวบรวมแบบสอบถาม

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มจำแนกตามภูมิหลังเป็นดังนี้

ตารางที่ 3.1 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและแหล่งที่มา

เพศ	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
ชาย	196 (49.0%)	180 (45.0%)	57 (15.1%)
หญิง	204 (51.0%)	220(55.0%)	321 (84.9%)

ตารางที่ 3.1 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ตัวเลขจากวัดมเหยงค์ยืนยันข้อสังเกตที่ว่าผู้ที่ไปวัดเพื่อปฏิบัติธรรมที่วัดเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยมีชายไปปฏิบัติธรรมและทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เพียงร้อยละ 15.1 เท่านั้น สัดส่วนระหว่างชายหญิงที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและไปทำบุญที่วัดปากน้ำใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 3.2 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพและแหล่งที่มา

สถานภาพ	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
โสด	262 (65.5%)	152(38.0%)	184 (49.2%)
แต่งงาน	128 (32.0%)	230(57.5%)	152 (40.6%)
หย่าร้าง/ม่าย	10 (2.5%)	18(4.5%)	38 (10.2%)

ตารางที่ 3.2 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำจะเป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว (ร้อยละ 57.5) ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า (ร้อยละ 65.5) และที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ (ร้อยละ 49.2) เป็นคนโสด

ตารางที่ 3.3 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตรและแหล่งที่มา

จำนวนบุตร	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
ไม่มี	286 (71.7%)	154(38.5%)	188 (51.5%)
1 คน	44 (11.0%)	34(8.5%)	61 (16.7%)
2 คน	41 (10.3%)	81(20.3%)	64 (17.5%)
มากกว่า 2 คน	28 (7.0%)	131(32.8%)	52 (14.2%)

ตารางที่ 3.3 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตรและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำจะมีบุตร 2 หรือมากกว่า 2 คน (ร้อยละ 53.1) ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า (ร้อยละ 71.7) หรือไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ (ร้อยละ 51.5) ไม่มีบุตร

ตารางที่ 3.4 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุและแหล่งที่มา

อายุระหว่าง	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
11-20 ปี	60 (15.0%)	64(16.0%)	43 (11.3%)
21-30 ปี	157 (39.3%)	82(20.5%)	92 (24.2%)
31-40 ปี	92 (23.0%)	67(16.8%)	90 (23.7%)
41-50 ปี	39 (9.8%)	67(16.8%)	85 (22.4%)
51-60 ปี	33 (8.3%)	66(16.5%)	8.6 (8.7%)
60 ปี ขึ้นไป	19 (4.8%)	54(13.5%)	37 (9.7%)

ตารางที่ 3.4 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าจะเป็นคนที่มีอายุในระหว่าง 11-30 ปี (ร้อยละ 54.3) ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภามีเจริญ (ร้อยละ 63.6) และที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ (ร้อยละ 64.5) จะเป็นคนที่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 3.5 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือนและแหล่งที่มา

รายได้ต่อเดือน	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
0-5,000 บาท	99 (24.8%)	81(20.3%)	88 (24.2%)
5,001-10,000 บาท	103 (25.8%)	99(24.8%)	87 (24.0%)
10,001-20,000 บาท	107 (26.8%)	88(22.0%)	107 (29.5%)
20,001-30,000 บาท	49 (12.3%)	42(10.5%)	44 (12.1%)
30,001-40,000 บาท	14 (3.5%)	35(8.8%)	13 (3.6%)
40,001-50000บาท	8 (2.0%)	18(4.5%)	11 (3.0%)
50001-60000 บาท	6 (1.5%)	8(2.0%)	7 (1.9%)
60001-70000 บาท	4 (1.0%)	8(2.0%)	-
มากกว่า 70000 บาท	10 (2.5%)	21(5.3%)	6 (1.7%)

ตารางที่ 3.5 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือนและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ในกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำ คนที่มีรายได้เดือนละ 20,000 บาทขึ้นไปมีสัดส่วน (ร้อยละ 33.1) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า (ร้อยละ 22.8) หรือไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ (ร้อยละ 22.3)

ตารางที่ 3.6 ความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษาและแหล่งที่มา

การศึกษา	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
ไม่ได้ศึกษา	2 (0.5%)	13(3.3%)	8 (2.1%)
ประถมศึกษา(ป.6)	23 (5.8%)	52(13.0%)	76 (20.3%)
มัธยมศึกษา (ม.3/6)	113 (28.3%)	120(30.0%)	90 (24.0%)
อนุปริญญา/ปวส.	44 (11.0%)	44(11.0%)	47 (12.5%)
ปริญญาตรี	184 (46.0%)	133(33.3%)	126 (33.6%)
สูงกว่าปริญญาตรี	34 (8.5%)	38(9.3%)	28 (7.5%)

ตารางที่ 3.6 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษาและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ร้อยละ 57.4 ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำ และร้อยละ 58.9 ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ในขณะที่ร้อยละ 54.5 ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ามีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

ตารางที่ 3.7 ความดีและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพและแหล่งที่มา

อาชีพ	ศูนย์การค้า	วัดปากน้ำ	วัดมเหยงค์
นักเรียน/นักศึกษา	107 (26.8%)	98(24.5%)	51 (13.5%)
แม่บ้าน	17 (4.3%)	46(11.5%)	57 (15.1%)
ค้าขาย/ทำธุรกิจ ส่วนตัว	71 (17.8%)	126(31.5%)	77 (20.4%)
รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	44 (11.0%)	22(5.5%)	72 (19.0%)
ประกอบวิชาชีพอิสระ เช่น หมอ ทนาย	21 (5.3%)	7(1.8%)	8 (2.1%)
พนักงานบริษัทเอกชน	116 (29.0%)	74(18.5%)	82 (21.7%)
ผู้ใช้แรงงาน	12 (3.0%)	8(2.0%)	13 (3.4%)
เกษตรกร	1 (0.3%)	5(1.3%)	6 (1.6%)
เกษียณ	11 (2.8%)	14(3.5%)	12 (3.2%)

ตารางที่ 3.7 แสดงความดีและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพและแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า จะเป็นนักเรียน/นักศึกษา หรือเป็นพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 55.8) กลุ่มตัวอย่างที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำจะเป็นนักเรียน/นักศึกษา ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 56) กลุ่มตัวอย่างที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ จะค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 61.1)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด 3 หน้า มีทั้งหมด 7 ตอน จำนวน 61 ข้อ สำเนาของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยปรากฏในภาคผนวกของรายงานนี้

ตอนที่ 1 การทำบุญ ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ คำถามข้อ 1 ถึง ข้อ 12 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำบุญ การเขียนคำถามเขียนให้ตรงกับบุญกิริยาวัตถุ 10 ดังนี้

<u>คำถาม</u>	<u>ตรงกับบุญกิริยาวัตถุ</u>
ข้อ 1. ท่านใส่บาตรบ้างหรือไม่	ข้อ 1. บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
ข้อ 2. ท่านถวายเงินหรือสิ่งของ(สังฆทาน)ให้แก่พระสงฆ์บ้างหรือไม่ และ	ข้อ 1. บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
ข้อ 3. ท่านทอดกฐินผ้าป่าบ้างหรือไม่	ข้อ 1. บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
คำถามตอนที่ 2	ข้อ 2. บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
ข้อ 4. ท่านกราบไหว้ผู้ใหญ่เป็นปกติหรือไม่	ข้อ 4. บุญสำเร็จด้วยการประพฤติก่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ (จัดอยู่ในหมวดศีล)
ข้อ 5. ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานหรือไม่	ข้อ 5. บุญสำเร็จด้วยการช่วยเหลือ ขวนขวายในกิจการงานต่าง ๆ (จัดอยู่ในหมวดศีล)
ข้อ 6. ท่านแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นบ้างหรือไม่	ข้อ 6. บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ (จัดอยู่ในหมวดทาน)
ข้อ 7. ท่านปฏิบัติธรรมทำสมาธิบ้างหรือไม่และ	ข้อ 3. บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา
ข้อ 8. ท่านสวดมนต์บ้างหรือไม่	ข้อ 3. บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา
ข้อ 9. ท่านเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมบ้างหรือไม่	ข้อ 8. บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม (จัดอยู่ในหมวดภาวนา)
ข้อ 10. ท่านให้ธรรมะแก่ผู้อื่นบ้างหรือไม่ (พูดเรื่องธรรมะให้ฟังหรือให้หนังสือธรรมะ)	ข้อ 9. บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม (จัดอยู่ในหมวดภาวนา)
ข้อ 11. ท่านเคยยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นบ้างหรือไม่	ข้อ 7. บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ(จัดอยู่ในหมวดทาน)
ข้อ 12. ท่านไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม บ้างหรือไม่	ข้อ 10. บุญสำเร็จด้วยการทำความคิด ความเห็นของคนให้ตรง (จัดอยู่ในหมวดทาน ศีลและภาวนา)

ผู้ตอบให้คำตอบถึงความถี่ในการทำบุญของตนโดยมีความถี่ 4 ระดับด้วยกันคือ 1. ไม่เคยเลย 2. นาน ๆ ครั้ง 3. ค่อนข้างบ่อย และ 4. เป็นประจำ

ตอนที่ 2 การรักษาศีล คำถามข้อที่ 13 ถึง 17 เป็นคำถามของบุญกิริยาวัตถุข้อ 2. บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล เนื่องจากศีลมี 5 ข้อ และการรักษาศีลเคร่งครัดกว่าพฤติกรรมบุญกิริยาวัตถุอื่นคือ รักษาหรือไม่รักษา ดังนั้น จึงได้แยกการเขียนคำถามเรื่องการรักษาศีลเป็นคำถามต่างหาก คำถามถามว่า ถ้าผู้ตอบได้ค่าจ้าง 1 ล้านบาทเพื่อทำงานต่อไปนี้จะทำหรือไม่ เช่น

<u>คำถาม</u>	<u>ตรงกับศีล</u>
ข้อ 13. ทำงานเป็นคนฆ่าไก่เป็นเวลา 1 ปี	ข้อที่ 1. ห้ามฆ่าสัตว์
ข้อ 14. เอาความลับของบริษัทที่ท่านทำงานอยู่ไปขายให้คู่แข่ง	ข้อที่ 2. ห้ามลักทรัพย์
ข้อ 15. มีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าเพียง 1 ครั้ง	ข้อที่ 3. ห้ามประพฤติดิฉินในกาม
ข้อ 16. เขียนรายงานเท็จให้ธนาคารที่ท่านทำงานอยู่	ข้อที่ 4. ห้ามพูดปด
ข้อ 17. คืมเหล้าวันละ 1 แบนทุกวันเป็นเวลา 1 ปี	ข้อที่ 5. ห้ามดื่มสุราเมรัย

ผู้ตอบให้คำตอบเป็น 3 ระดับด้วยกันคือ 1. ทำ 2. อาจทำ และ 3. ไม่ทำ

ตอนที่ 3 ความเชื่อเรื่องบุญ คำถามข้อที่ 18 ถึง 24 ถามผู้ตอบว่า มีความเชื่อเรื่องบุญว่ามีผลจากอดีต มีผลในปัจจุบัน และมีผลสู่อนาคต หรือไม่ การเขียนคำถามแต่ละข้อเขียนให้สะท้อนถึงผลของบุญที่กล่าวไว้ในพระสูตรต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก ดังนี้

ข้อ 18. การทำบุญทำให้ใจอึมเิบ สะท้อนถึงเรื่องของเทพธิดาองค์หนึ่งผู้ซึ่งมีวรรณะงาม เพราะมีจิตเลื่อมใสอนุโมทนาที่นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ได้สร้างมหารัชมงคลถวายสังฆ (พุทธทศนิกาย วิมานวัตถุ มัชฌิมกัณฐวรรค วิหารวิมาน ๔๘/๔๔/๓๕๔)

ข้อ 19. ทำบุญแล้วได้ผลบุญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความตั้งใจ สะท้อนถึงเรื่องที่ปายาสีเทวบุตรบอกพระควัมปติเถระให้มาสั่งสอนผู้คนว่าให้ทำทานโดยเคารพ ให้ทานด้วยมือของตน ให้ทานด้วยความนอบน้อม และอย่าให้ทานอย่างทิ้งให้ (ทีฆนิกาย มหาวรรค ปายาสีราชัญญสูตร ๑๔/๓๓๐/๓๕๕)

ข้อ 20. ทำบุญวันนี้ จะได้มีผลบุญไว้ใช้ชาติหน้า สะท้อนถึงคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ในปรโลก (สังยุตตนิกาย สคาถวรรค โกสลสังยุต ปฐมวรรค ปิยสูตรที่ ๔ ๒๔/๓๓๔/๔๒๖)

ข้อ 21. ทำบุญกับพระปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ จะได้บุญมาก สะท้อนถึงเนื้อความในพระสูตรที่กล่าวถึงผลของการทำบุญกับพระโศดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ และสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าเป็นประธาน (อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต สีหนาทวรรคที่ ๒ เวลามสูตร ๓๗/๒๒๔/๗๗๕)

ข้อ 22. คนที่ทำบุญบ่อย ๆ ก็จะได้ผลบุญมาก สะท้อนถึงผลของบุญ 5 ประการคือ ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รัก 1 สัตบุรุษย่อมคบหาผู้ที่ให้ทาน 1 กิตติศัพท์ย่อมขจรไป 1 จะเข้าสู่ที่ประชุมใดก็ไม่เคืองเงิน 1 และ เมื่อตายไปย่อมเกิดในโลกสวรรค์ 1 (อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ปฐมปิณณาสก สุมนวรรคที่ ๔ สีหสูตร ๓๖/๓๔/๗๘)

ข้อ 23. คนที่ร่ำรวยในชาตินี้เป็นเพราะชาติที่แล้วทำบุญไว้มาก สะท้อนถึงเนื้อความในพระสูตรที่กล่าวว่า ผู้ที่ทำบุญกับสมณะหรือพราหมณ์ เมื่อตายไปจะเกิดในโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นผู้ที่มีทรัพย์มาก (มัชฌิมนิกาย อุปริปิณณาสก วิภังควรรค จูฬกัมมวิภังสูตร ๒๓/๕๖๑/๒๕๕)

ข้อ 24. ทำบุญแล้วได้ผลบุญมากขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละคน สะท้อนถึงเรื่องของหญิงคนจนที่ได้ถวายข้าวตังแก่พระมหากัสสปเถระด้วยมือของตนเอง เมื่อตายได้เกิดเป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์มากอยู่ที่ชั้นนิมมานรดี (ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ จิตตลดาวรรคที่ ๒ อาจามพายิกาวิมาน ๔๘/๒๐/๑๖๖)

คำตอบมี 5 ระดับด้วยกันคือเชื้อ 1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก และ 5. มากที่สุด

ตอนที่ 4 ความเชื่อเรื่องชาติหน้า คำถามข้อที่ 25 ถึง 30 ถามผู้ตอบว่าเชื่อในการตายแล้วเกิดใหม่หรือไม่ การเขียนคำถามแต่ละข้อเขียนให้สะท้อนถึงการตายแล้วเกิดใหม่ที่กล่าวไว้ในพระสูตรต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก ดังนี้

ข้อ 25. ก่อนเกิดเป็นคนในชาตินี้ คนเราเกิดตายมาแล้วหลายครั้ง สะท้อนถึงเนื้อความที่กล่าวถึงการเกิดการตายของพระพุทธเจ้าหลายชาติก่อนที่จะประสูติเป็นพระพุทธเจ้า (ขุททกนิกาย อปทาน พุทธวรรคที่ ๑ พุทธปาทาน ๗๐/๑/๑) และการเกิดการตายของสัตว์ทั้งหลาย (สังยุตตนิกาย นิทานวรรค อนมตคคสังยุต ทุติยวรรคที่ ๒ ๒๖/๔๔๑/๕๒๔)

ข้อ 26. คนเราตายแล้วจะไปเกิดใหม่ สะท้อนถึงเนื้อความที่พราหมณ์และคฤหบดี ชาวบ้านของพราหมณ์ถามชื่อ สาละ ได้ถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่า อะไรเป็นเหตุให้คนตายไปเกิดในนรกหรือในสวรรค์ (มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์ จุฬยฆวรรค สาเลยยกสูตร ๑๕/๔๘๓/๒๔๕)

ข้อ 27. คนทำดี ตายแล้วจะไปเกิดเป็นมนุษย์ เทวดา หรือพรหม สะท้อนถึงเนื้อความที่กล่าวถึงชนัญชานิพราหมณ์ที่ตายแล้วไปเกิดเป็นพรหม เพราะทำใจให้มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แผ่ไปในทิศทั้ง 4 แผ่ไปตลอดโลก ในที่ทุกสถาน หาประมาณมิได้ (มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณณาสก์ พราหมณวรรค ชนัญชานิสุต ๒๑/๖๗๒/๓๘๔)

ข้อ 28. คนทำชั่ว ตายแล้วจะเกิดเป็นเปรต สัตว์ หรือคณกรก สะท้อนถึงเนื้อความที่กล่าวถึงคนที่คิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว เมื่อตายไปจะเกิดในนรก (มัชฌิมนิกาย อุปริปิณณาสก์ สุลยสูตร พาลบัณฑิตสูตร ๒๓/๔๖๗/๑๔๗)

ข้อ 29. ความดีความชั่วที่ทำไว้ ให้ผลไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า สะท้อนถึงเนื้อความที่กล่าวว่า คนที่ทำชั่วตายแล้วอาจเกิดในสวรรค์ก็ได้เพราะมีสัมมาทิฐิในเวลาจะตาย แต่ก็จะต้องรับวิบากกรรมนั้นในชาติหน้าหรือชาติต่อ ๆ ไป (มัชฌิมนิกาย อุปริปิณณาสก์ วิภังควรรค มหากัมมวิภังคสูตร ๒๓/๕๕๘/๒๖๘)

ข้อ 30. คนที่พบกันในชาตินี้ เคยทำบุญทำกรรมร่วมกันในชาติก่อน สะท้อนถึงเนื้อความใน ที่กล่าวว่า ถ้าภรรยาและสามีหวังจะพบกันและกันทั้งในปัจจุบันและในชาติหน้า จะต้องเป็นผู้ที่มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญาเสมอกัน (อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ทุติยปิณณาสก์ ปุณฺณากิถันทวรรคที่ ๑ ปฐมสมชีวิสูตร ๓๕/๕๔/๑๘๕)

คำตอบมี 5 ระดับคือชื่อ 1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก และ 5. มากที่สุด

ตอนที่ 5 ความพอใจในชีวิต คำถามข้อที่ 31 ถึง 39 ถามถึงความพอใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิต คำถามทั้ง 9 ข้อ มีดังนี้

ข้อ 31. ข้าพเจ้ามีความสุขภาคี	วัดความพอใจในสุขภาพ
ข้อ 32. ครอบครัวของข้าพเจ้าไม่มีปัญหาเรื่องร้ายแรงเกิดขึ้น	วัดความพอใจในครอบครัว
ข้อ 33. ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือในยามคับขัน	วัดความพอใจในเพื่อน
ข้อ 34. ข้าพเจ้ามีตำแหน่งงานที่ดี	วัดความพอใจในงาน
ข้อ 35. ข้าพเจ้ามีเงินเดือนพอกินพอเก็บ	วัดความพอใจในงาน
ข้อ 36. ข้าพเจ้ามีเวลาว่างอยู่กับครอบครัว	วัดความพอใจในเวลาว่าง
ข้อ 37. ข้าพเจ้ามีสิ่งที่สำคัญ ๆ ในชีวิตครบแล้ว	วัดความพอใจทั่วไป
ข้อ 38. ข้าพเจ้าไม่มีเรื่องกังวลในชีวิต	วัดความพอใจในตนเอง
ข้อ 39. ข้าพเจ้าพอใจกับชีวิตของข้าพเจ้า	วัดความพอใจในชีวิตโดยรวม

ผู้ตอบตอบว่าแต่ละประโยคสะท้อนความเป็นจริงของสภาพชีวิตของตนเองมากน้อยเพียงไร โดยมีระดับคำตอบ 5 ระดับคือ 1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก และ 5. มากที่สุด

ตอนที่ 6 ความเชื่อในอำนาจเงินหรือธนนิยม คำถามข้อที่ 40 ถึง 53 ถามถึงความเชื่อในอำนาจเงิน คำถาม 7 ข้อใน 14 ข้อ (ข้อที่ 40 42 44 47 49 51 และ 53) มาจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในอำนาจเงินกับพฤติกรรมการพนันลอตเตอรี (วันชัย อริยะพุทธิพงศ์ และ สุวรรณิ ชูชินปรากฏ 2548) คำถาม 7 ข้อดังกล่าวเกาะกลุ่มเป็นองค์ประกอบเดียวอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 47.23 และมีค่า Alpha coefficient = .81 ส่วนคำถามอีก 7 ข้อ (คือข้อที่ 41 43 45 46 48 50 และ 52) เป็นคำถามที่เขียนให้มีเนื้อความตรงกันข้ามกับ 7 ข้อแรกเพื่อวัดเจตคติที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อในอำนาจเงิน คำถามทั้ง 14 ข้อมีดังนี้

- ข้อ 40. เงินซื้อได้ทุกอย่าง
- ข้อ 41. ค่าของคนอยู่ที่ความดี R
- ข้อ 42. ถ้ามีเงินมาก ๆ ก็ใช้หาความสุขใส่ตัวให้เต็มที่
- ข้อ 43. การมีเงินมาก ๆ เป็นทุกข์ R
- ข้อ 44. คนไม่มีเงินไม่มีคนนับถือ
- ข้อ 45. มีปัญหามากมายที่ใช้เงินแก้ไขไม่ได้ R
- ข้อ 46. มีเงินไปมาก ๆ ก็ไม่มีประโยชน์ ตายไปก็เอาไปไม่ได้ R

- ข้อ 47. ค่าของคนอยู่ที่เงินตัวเดียว
 ข้อ 48. เงินซื้อความสุขสงบไม่ได้ R
 ข้อ 49. การมีเงินมาก ๆ เป็นความสุขอย่างหนึ่ง
 ข้อ 50. ถ้ามีเงินมาก ๆ ก็ควรใช้เงินทำบุญ R
 ข้อ 51. ไม่มีปัญหาอะไรที่เงินแก้ไขไม่ได้
 ข้อ 52. คนที่น่านับถือคือคนดี ไม่ใช่คนมีเงิน R
 ข้อ 53. เป้าหมายของชีวิตคือการหาเงินให้มาก ๆ

ผู้ตอบตอบว่า แต่ละประโยคบรรยายความเห็นเกี่ยวกับงานมากนักน้อยเพียงไร โดยมีระดับคำตอบ 5 ระดับคือ 1. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. ไม่เห็นด้วย 3. เห็นด้วยครึ่ง/ไม่เห็นด้วยครึ่ง 4. เห็นด้วย 5. เห็นด้วยอย่างยิ่ง การบันทึกข้อมูลข้อที่มีตัวอักษร R เป็นการบันทึกคะแนนตรงข้าม

ตอนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามข้อ 54 ถึง 60 ในตอนนี้เป็นคำถามถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร อายุ รายได้ ต่อเดือน การศึกษา และอาชีพ ข้อสุดท้ายข้อ 61 เป็นการบันทึกสถานที่ที่เก็บข้อมูลคือ วัดป่ากน้ำ วัดมเหยงค์ และ ศูนย์การค้า

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การทดสอบคุณภาพเครื่องมือใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการวัดความตรง และการหาค่า Cronbach Alpha ในการวัดความเที่ยง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้มี 3 กลุ่ม การตรวจสอบความตรงและความเที่ยงจึงใช้วิธีการตรวจสอบของแต่ละกลุ่มและของทั้งสามกลุ่มรวมกัน

การทำนาย เพื่อตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 การทำนายและการรักษาถือว่าแยกออกเป็นองค์ประกอบใกล้เคียงกับแนวคิดของบุญกิริยาวัตถุ 10 หรือไม่ คำตอบของข้อ 1 ถึง 17 ถูกนำไปวิเคราะห์ด้วย วิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากศูนย์การค้าวัดป่ากน้ำภามิเจริญ และวัดมเหยงค์ ปรากฏในตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 น้ำหนักขององค์ประกอบของการทำบุญและการรักษาศีล โดยแยกกลุ่ม

ข้อมูลจาก	ศูนย์การค้า				วัดปากน้ำภาษีเจริญ				วัดมเหยงค์			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
ข้อ. 1	.67	.25	.30	.11	.64	.34	.80	.10	.54	.19	.71	.13
ข้อ. 2	.60	.21	.46	0	.45	.24	.89	.27	.34	.18	.81	.22
ข้อ. 3	.52	.25	.64	0	.43	.19	.80	.25	.49	.24	.78	.20
ข้อ. 4	.11	0	.34	.65	0	0	0	.73	.21	.10	0	.78
ข้อ. 5	.10	.15	.68	.27	.22	.14	.21	.69	0	0	.34	.68
ข้อ. 6	.59	.31	.53	.37	.73	.36	.63	.45	.74	.35	.36	.37
ข้อ. 7	.66	.10	0	.50	.84	.32	.41	.13	.86	.20	.42	.14
ข้อ. 8	.56	.27	.19	.60	.81	.30	.43	.29	.82	.15	.25	.20
ข้อ. 9	.74	.16	.19	.32	.75	.27	.52	.14	.78	.26	.56	.19
ข้อ. 10	.69	.11	.22	.12	.71	.30	.41	.21	.68	.28	.50	.15
ข้อ. 11	.30	.14	.65	.25	.30	.30	.33	.65	.54	.16	.29	.48
ข้อ. 12	.33	0	.19	.66	.44	.33	.57	.60	.48	.11	0	.59
ข้อ. 13	.30	.59	0	-.21	.31	.73	.29	.19	.23	.64	.16	0
ข้อ. 14	0	.72	.15	.23	.28	.79	.16	.20	.11	.62	.21	0
ข้อ. 15	.21	.65	.17	0	.38	.74	.39	0	.25	.76	.12	.22
ข้อ. 16	0	.74	.17	.23	.21	.80	0	.29	.10	.76	.15	0
ข้อ. 17	.27	.58	.18	0	.31	.77	.28	.13	.31	.72	.13	.28
Alpha	.81				.86				.85			

ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญและวัดมเหยงค์แสดงว่า เครื่องมือวัดบุญกิริยาวัตถุแยกออกเป็น 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ธรรมะ องค์ประกอบที่ 2 ศีล องค์ประกอบที่ 3 ทาน และองค์ประกอบที่ 4 จาคะ สำหรับวัดปากน้ำภาษีเจริญ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อที่ 6 ถึง 10 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อ 13 ถึง 17 องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยข้อที่ 1 ถึง 3 และองค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วยข้อที่ 4 5 11 และ 12 ทั้งสี่องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.96 และมีครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .86 สำหรับวัดมเหยงค์ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อ 6 ถึง 11 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อ 13 ถึง 17 องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยข้อ 1 ถึง 3 และองค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วยข้อ 4 5 และ 12 ทั้ง 4 องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.55 และมีครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .85

ข้อมูลที่ได้จากศูนย์การค้าแสดงถึงองค์ประกอบ 4 องค์เช่นกัน แต่ส่วนประกอบแตกต่างกันออกไป คือ องค์ประกอบที่ 1 ธรรมะ ประกอบด้วย ข้อ 1 2 6 7 9 และ 10 องค์ประกอบที่ 2 ศีล ประกอบด้วยข้อ 13 ถึง 17 องค์ประกอบที่ 3 ทาน ประกอบด้วยข้อ 3 5 และ 11 องค์ประกอบที่ 4 จาคะ ประกอบด้วยข้อ 4 8 และ 12 องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 51.02 มีครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .81 ความแตกต่างนี้อาจเกิดขึ้นจากเจตคติที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่ไปทำบุญที่วัดและผู้ที่เป็นผู้ไปเดินเที่ยวช้อปปิ้งของที่ศูนย์การค้า

เป็นที่น่าสังเกตว่า องค์ประกอบที่ 2 คือศีลประกอบด้วยข้อ 13 ถึง 17 ตรงกันทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเหตุผล 2 ประการคือ หนึ่ง คำถามในองค์ประกอบนี้มี 3 ตัวเลือก แตกต่างไปจากคำถามอื่น ๆ ที่มี 4 ตัวเลือก ทำให้คำถามเกาะกลุ่มในองค์ประกอบ สอง คนไทยมีความเข้าใจในศีลห้าตรงกัน

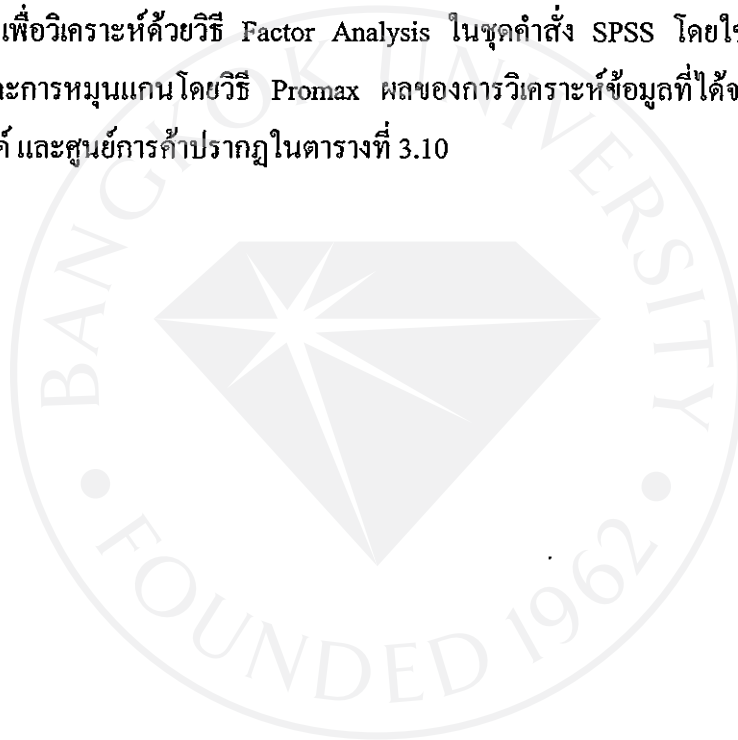
เพื่อทดสอบความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถามจากข้อมูลรวมกลุ่ม ข้อมูลของทั้งสามกลุ่มถูกนำไปวิเคราะห์ด้วย วิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้ารวมกัน ปรากฏในตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 นำหนักขององค์ประกอบของการทำบุญและการรักษาศีล รวม 3 กลุ่ม

ข้อมูลจาก	ทั้งสามกลุ่ม		
	1	2	3
องค์ประกอบ			
ข้อ. 1	.75	.30	.24
ข้อ. 2	.68	.25	.35
ข้อ. 3	.70	.27	.39
ข้อ. 4	.20	.11	.73
ข้อ. 5	.25	.15	.69
ข้อ. 6	.73	.36	.55
ข้อ. 7	.78	.27	.25
ข้อ. 8	.71	.29	.41
ข้อ. 9	.81	.28	.30
ข้อ. 10	.74	.28	.28
ข้อ. 11	.47	.25	.64
ข้อ. 12	.43	.18	.64
ข้อ. 13	.31	.68	.08
ข้อ. 14	.22	.74	.18
ข้อ. 15	.36	.71	.19
ข้อ. 16	.18	.77	.20
ข้อ. 17	.33	.70	.18
Alpha		.87	

การวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากทั้งสามกลุ่มแสดงว่า เครื่องมือวัดบุญกิริยาวัตถุแยกออกเป็น 3 องค์ ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ทานและสมาธิ ประกอบด้วยข้อที่ 1 ถึง 3 และ 6 ถึง 10 องค์ประกอบที่ 2 ศีล ประกอบด้วยข้อ 13 ถึง 17 และองค์ประกอบที่ 3 จาคะ ประกอบด้วยข้อที่ 4 5 11 และ 12 ทั้ง 3 องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 53.18 และมีครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .87

ความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า เพื่อทดสอบความตรงของแบบสอบถามตอนที่ 3 และ 4 ว่าแยกออกเป็นองค์ประกอบใกล้เคียงกับแนวคิดของความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าหรือไม่ และเนื่องจากความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีความสัมพันธ์กัน คำตอบของข้อ 18 ถึง 24 ความเชื่อเรื่องบุญและคำตอบของข้อ 25 ถึง 30 ความเชื่อเรื่องชาติหน้าจึงถูกนำมารวมกันเพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้าปรากฏในตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 นำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในผลบุญและความเชื่อในชาติหน้า โดยแยกกลุ่ม

ข้อมูลจาก	ศูนย์การค้า			วัดปากน้ำภาษีเจริญ		วัดมเหยงค์		
	1	2	3	1	2	1	2	3
ข้อ. 18	.32	.77	0	.73	.28	.25	.71	-.15
ข้อ. 19	.39	.77	.20	.79	.32	.35	.77	-.23
ข้อ. 20	.52	.70	.55	.74	.64	.60	.67	.16
ข้อ. 21	.42	.73	.55	.75	.47	.48	.77	.35
ข้อ. 22	.53	.73	.57	.78	.53	.49	.69	.45
ข้อ. 23	.64	.59	.68	.78	.47	.68	.63	.30
ข้อ. 24	.13	.11	.80	.28	-.39	0	0	.86
ข้อ. 25	.85	.42	.31	.54	.86	.79	.46	.13
ข้อ. 26	.83	.36	.27	.45	.89	.74	.29	0
ข้อ. 27	.83	.45	.32	.62	.84	.84	.37	.22
ข้อ. 28	.82	.49	.38	.70	.72	.82	.45	.17
ข้อ. 29	.64	.59	.16	.77	.62	.73	.48	0
ข้อ. 30	.75	.50	.28	.72	.64	.78	.55	.12
Alpha	.89			.91		.86		

ข้อมูลที่ได้จากศูนย์การค้าและวัดมเหยงค์แสดงว่า เครื่องมือวัดความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าแยกออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ประกอบด้วยข้อ 25 ถึง ข้อ 30 ในกรณีของข้อมูลจากศูนย์การค้า และ ข้อ 23 และ ข้อ 25 ถึง ข้อ 30 ในกรณีของข้อมูลจากวัดมเหยงค์ องค์ประกอบที่ 2 ความเชื่อเรื่องบุญประกอบด้วยข้อ 18 ถึง ข้อ 22 ในทั้งสองกรณี องค์ประกอบที่ 3 ผลของบุญ ประกอบด้วยข้อ 23 และ 24 ในกรณีของศูนย์การค้า และ ข้อ 24 ในกรณีของวัดมเหยงค์ องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 64.31 และ 63.79 ตามลำดับ ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .89 และ .86

ส่วนข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญแสดงว่า เครื่องมือวัดความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ ความเชื่อเรื่องบุญ ประกอบด้วยข้อที่ 18 ถึง 23 และข้อ 29 และ 30 ส่วนความเชื่อเรื่องชาติหน้าประกอบด้วยข้อที่ 25 ถึง 28 ส่วนข้อที่ 24 ไม่มีน้ำหนักอยู่ในองค์ประกอบทั้งสององค์ องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 63.79 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .91

เพื่อทดสอบความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถามจากข้อมูลรวมกลุ่ม ข้อมูลของทั้งสามกลุ่มถูกนำไปวิเคราะห์ด้วย วิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้ารวมกัน ปรากฏในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 นำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า รวม 3 กลุ่ม

ข้อมูลจาก	ทั้งสามกลุ่ม		
	1	2	3
องค์ประกอบ			
ข้อ. 18	.35	.77	.06
ข้อ. 19	.45	.81	.13
ข้อ. 20	.65	.72	.31
ข้อ. 21	.54	.76	.38
ข้อ. 22	.57	.75	.36
ข้อ. 23	.69	.69	.46
ข้อ. 24	.07	.13	.93
ข้อ. 25	.85	.49	.14
ข้อ. 26	.83	.38	.09
ข้อ. 27	.87	.52	.22
ข้อ. 28	.83	.59	.24
ข้อ. 29	.71	.66	.15
ข้อ. 30	.78	.62	.22
Alpha		.90	

ข้อมูลที่ได้จากสามกลุ่มแสดงว่า เครื่องมือวัดความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า แยกออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ประกอบด้วยข้อ 25 ถึง ข้อ 30 องค์ประกอบที่ 2 ความเชื่อเรื่องบุญประกอบด้วยข้อ 18 ถึง ข้อ 23 องค์ประกอบที่ 3 ผลของบุญ ประกอบด้วยข้อ 24 องค์ประกอบทั้งสามอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 67.44 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .90

ความพอใจในชีวิต เพื่อทดสอบความตรงของแบบสอบถามตอนที่ 5 ว่าความพอใจในชีวิต แยกออกเป็นกี่องค์ประกอบ คำตอบของข้อ 31 ถึง 39 ถูกไปวิเคราะห์ด้วยวิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้าปรากฏในตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.12 นำหนักขององค์ประกอบของความพอใจในชีวิต โดยแยกกลุ่ม

ข้อมูลจาก	ศูนย์การค้า		วัดปากน้ำภาษีเจริญ			วัดมเหยงค์	
	1	2	1	2	3	1	2
ข้อ. 31	.20	.78	.19	.27	.79	.47	.63
ข้อ. 32	.33	.70	.40	.14	.70	.40	.63
ข้อ. 33	.22	.70	-.11	.45	.66	.22	.79
ข้อ. 34	.72	.30	.30	.90	.27	.42	.81
ข้อ. 35	.76	.14	.51	.86	.28	.69	.66
ข้อ. 36	.68	.17	.70	.11	.11	.70	.41
ข้อ. 37	.80	.27	.78	.53	0	.84	.41
ข้อ. 38	.50	.38	.75	.35	.27	.80	.26
ข้อ. 39	.58	.42	.75	.54	.29	.75	.45
Alpha	.77		.78			.84	

ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญแสดงว่า เครื่องมือวัดความพอใจในชีวิตแยกออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความพอใจในสิ่งสำคัญในชีวิตประกอบด้วยข้อ 36 ถึง 39 องค์ประกอบที่ 2 ความพอใจในงานประกอบด้วยข้อที่ 34 และ 35 และองค์ประกอบที่ 3 ความพอใจในครอบครัว ประกอบด้วยข้อที่ 31 ถึง 33 องค์ประกอบทั้งสามอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 63.79 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .78

ข้อมูลที่ได้จากศูนย์การค้าและวัดมเหยงค์แสดงว่า เครื่องมือวัดความพอใจในชีวิตแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ความพอใจในสิ่งสำคัญในชีวิตและในงาน และ

องค์ประกอบที่ 2 ความพอใจในครอบครัว สำหรับศูนย์การค้ำ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อที่ 34 ถึง 39 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อที่ 31 ถึง 33 องค์ประกอบทั้งสองอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50.33 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .77 สำหรับวัดมเหยงค์ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อ 35 ถึง 39 และองค์ประกอบที่ 2 ความพอใจในครอบครัว ประกอบด้วยข้อที่ 31 ถึง 34 องค์ประกอบทั้งสองอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.60 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .84

เพื่อทดสอบความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถามจากข้อมูลรวมกลุ่ม ข้อมูลของทั้งสามกลุ่มถูกนำไปวิเคราะห์ด้วย วิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาณี เจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้ำรวมกัน ปรากฏในตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 น้ำหนักขององค์ประกอบของความพอใจในชีวิต รวม 3 กลุ่ม

ข้อมูลจาก	ทั้งสามกลุ่ม	
องค์ประกอบ	1	2
ข้อ. 31	.31	.72
ข้อ. 32	.35	.66
ข้อ. 33	.21	.77
ข้อ. 34	.60	.61
ข้อ. 35	.73	.50
ข้อ. 36	.69	.21
ข้อ. 37	.83	.28
ข้อ. 38	.70	.29
ข้อ. 39	.73	.40
Alpha	.81	

ข้อมูลที่ได้จากทั้งสามกลุ่มแสดงว่า เครื่องมือวัดความพอใจในชีวิตแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความพอใจในสิ่งสำคัญในชีวิตและในงาน ประกอบด้วยข้อ 35 ถึง 39 และองค์ประกอบที่ 2 ความพอใจในครอบครัวประกอบด้วยข้อที่ 31 ถึง 34 องค์ประกอบทั้งสองอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 53.85 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .81

ความเชื่อในอำนาจเงิน เพื่อทดสอบความตรงของแบบสอบถามตอนที่ 6 ว่าความเชื่อในอำนาจเงินแยกออกเป็นกี่องค์ประกอบ คำตอบของข้อ 40 ถึง 53 ถูกไปวิเคราะห์ด้วยวิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้าปรากฏในตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 น้ำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในอำนาจเงิน โดยแยกกลุ่ม

ข้อมูลจาก	ศูนย์การค้า				วัดปากน้ำภาษีเจริญ			วัดมเหยงก์			
	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	4
ข้อ. 40	.72	0	0	0	-.64	.49	.36	.58	-.21	-.15	.31
ข้อ. 41	0	.53	0	.44	.74	0	0	0	.22	.74	0
ข้อ. 42	.64	0	-.14	.25	-.15	.69	-.13	.76	-.12	0	.17
ข้อ. 43	0	0	.77	0	0	-.29	.62	0	.17	0	.87
ข้อ. 44	.53	-.32	.34	.27	-.52	.42	.47	.50	.26	-.45	.44
ข้อ. 45	0	.20	0	.81	.53	0	.19	0	.65	.32	0
ข้อ. 46	-.14	.40	.47	.26	.13	0	.80	0	.60	0	.33
ข้อ. 47	.64	-.44	.48	-.24	-.67	.64	.28	.55	.23	-.62	0
ข้อ. 48	-.17	.41	.26	.39	0	0	.72	-.11	.61	0	0
ข้อ. 49	.63	.12	-.35	.28	.16	.62	0	.75	.14	0	-.18
ข้อ. 50	0	.72	0	0	.70	0	-.11	.27	.57	.39	0
ข้อ. 51	.60	-.27	.20	-.36	-.63	.58	.32	.68	0	-.29	.18
ข้อ. 52	-.13	.70	0	.20	.68	0	.17	0	.40	.61	0
ข้อ. 53	.61	.11	0	-.22	-.16	.72	0	.67	0	-.29	.11
Cronbach	.59				.52			.64			

ข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 แหล่งข้อมูลแสดงว่า เครื่องมือวัดความเชื่อในอำนาจเงิน คือ ข้อ 40 42 44 47 49 51 53 เกาะกลุ่มกันเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ส่วนข้ออื่น ๆ คือ ข้อ 41 43 45 46 48 50 52 ที่เขียนเป็นประโยคตรงข้ามนั้นแยกออกเป็น 2 หรือ 3 องค์ประกอบโดยไม่มีการเกาะกลุ่มที่แน่นอน องค์ประกอบโดยรวมอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 54.18 55.62 และ 54.95 ครรชนี้ความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .59 .52 และ .64 ตามลำดับ

เพื่อทดสอบความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถามจากข้อมูลรวมกลุ่ม ข้อมูลของทั้งสามกลุ่มถูกนำไปวิเคราะห์ด้วย วิธี Factor Analysis ในชุดคำสั่ง SPSS โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen เท่ากับ 1.0 และการหมุนแกนโดยวิธี Promax ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดมเหยงค์ และศูนย์การค้ารวมกัน ปรากฏในตารางที่ 3.15

ตารางที่ 3.15 นำหนักขององค์ประกอบของความเชื่อในความสำคัญของเงิน รวม 3 กลุ่ม

ข้อมูลจาก	ทั้งสามกลุ่ม		
	1	2	3
องค์ประกอบ			
ข้อ. 40	.62	.20	.21
ข้อ. 41	-.44	.50	-.24
ข้อ. 42	.53	.41	-.32
ข้อ. 43	-.17	.26	.62
ข้อ. 44	.47	.28	.40
ข้อ. 45	-.41	.45	-.01
ข้อ. 46	-.28	.44	.58
ข้อ. 47	.69	.15	.27
ข้อ. 48	-.30	.35	.49
ข้อ. 49	.42	.48	-.45
ข้อ. 50	-.29	.56	-.33
ข้อ. 51	.65	.20	.23
ข้อ. 52	-.48	.51	-.15
ข้อ. 53	.57	.31	-.30
Cronbach		.57	

ข้อมูลที่ได้จากทั้งสามกลุ่มแสดงว่า คำถามเกี่ยวกับธนนิยม คือ ข้อ 40 42 44 47 49 51 53 เกาะกลุ่มกันเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ส่วนข้ออื่น ๆ คือ ข้อ 41 43 45 46 48 50 52 ที่เขียนเป็นประโยคตรงข้ามนั้นแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบแรกคือ ประโยชน์ของเงิน ประกอบด้วยข้อ 41 45 49 และ 50 องค์ประกอบที่สองคือ ทุกข์ของเงิน ประกอบด้วยข้อ 43 46 และ 48 องค์ประกอบโดยรวมอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50.70 ครรชนีความเที่ยง Cronbach Alpha เท่ากับ .57

วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ จะใช้วิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1ก : One way Anova โดยมีแหล่งข้อมูลเป็นตัวแปรต้น และค่าเฉลี่ยการให้ทานเป็นตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 1ข : One way Anova โดยมีแหล่งข้อมูลเป็นตัวแปรต้น และค่าเฉลี่ยการรักษาศีลเป็นตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 1ค : One way Anova โดยมีแหล่งข้อมูลเป็นตัวแปรต้น และค่าเฉลี่ยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 2ก: One way Anova โดยมีกลุ่มอายุเป็นตัวแปรต้นและค่าเฉลี่ยความเชื่อเรื่องบุญเป็นตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 2ข : Correlation ระหว่างตัวแปรต้นความเชื่อเรื่องบุญและตัวแปรตามการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 3ก: One way Anova โดยมีกลุ่มอายุเป็นตัวแปรต้นและค่าเฉลี่ยความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 3ข: Correlation ระหว่างตัวแปรต้นความเชื่อเรื่องชาติหน้าและตัวแปรตามการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 4: t-test เพื่อหาความแตกต่างระหว่างการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิของกลุ่มคนที่มีอายุมากและกลุ่มคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 5: Correlation ระหว่างตัวแปรต้นความเชื่อในอำนาจเงินและตัวแปรตามการให้ทาน การรักษาศีลและการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 6: Correlation ระหว่างตัวแปรต้นการให้ทาน การรักษาศีลและการทำสมาธิและตัวแปรตามความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 7: Correlation ระหว่างตัวแปรต้นความเชื่อในอำนาจเงินและตัวแปรตามความพอใจในชีวิต

การทดสอบแบบจำลองโดยการใช้ Linear Structural Relationship (Lisrel) Model

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการทำบุญของคนไทย โดยจะวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการทำบุญของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ ส่วนที่สองเป็นการทดสอบสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ได้ลำดับไว้ในบทที่ 3

การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการทำบุญ ผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำบุญต่างกัน โดยแยกเป็นพฤติกรรมแต่ละอย่าง ดังต่อไปนี้

การใส่บาตร คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการใส่บาตรดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ความถี่และร้อยละของการใส่บาตร

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	12 (1.0%)	289 (24.4%)	72 (6.1%)	27 (2.3%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	12 (1.0%)	242 (20.5%)	111 (9.4%)	35 (3.0%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	3 (0.3%)	151 (12.8%)	129 (10.9%)	100 (8.5%)	383 (32.4%)
รวม	27 (2.3%)	682 (57.7%)	312 (26.4%)	162 (13.7%)	1183 (100.0%)

ร้อยละ 24.4 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและ ร้อยละ 20.5 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญใส่บาตรนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 9.4 ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญและร้อยละ 10.9 ผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ใส่บาตรค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 8.5 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ใส่บาตรเป็นประจำ

การถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์ถึงความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ความถี่และร้อยละของการถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	19 (1.6%)	281 (23.8%)	83 (7.0%)	15 (1.3%)	398 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	12 (1.0%)	279 (23.7%)	96 (8.1%)	13 (1.1%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	3 (0.3%)	159 (13.5%)	160 (13.6%)	59 (5.0%)	381 (32.3%)
รวม	34 (2.9%)	719 (61.0%)	339 (28.8%)	87 (7.4%)	1179 (100.0%)

ร้อยละ 23.8 ของผู้ที่เป็นตัวแทนซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 23.7 ของผู้ที่เป็นตัวแทนที่วัดปากน้ำภาษีเจริญถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 13.6 ของผู้ที่เป็นตัวแทนที่วัดมเหยงค์ถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์ค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 5.0 ของผู้ที่เป็นตัวแทนที่วัดมเหยงค์ถวายเงินหรือสิ่งของ (สังฆทาน) ให้แก่พระสงฆ์เป็นประจำ

การทอดกฐินหรือผ้าป่า คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการทอดกฐินหรือผ้าป่า ดัง
ความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ความถี่และร้อยละของการทอดกฐินหรือผ้าป่า

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	44 (3.7%)	239 (20.2%)	94 (7.9%)	22 (1.9%)	399 (33.7%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	36 (3.0%)	275 (23.2%)	77 (6.5%)	12 (1.0%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	6 (0.5%)	136 (11.5%)	130 (11.0%)	112 (9.5%)	384 (32.5%)
รวม	86 (7.3%)	650 (54.9%)	301 (25.4%)	146 (12.3%)	1183 (100.0%)

ร้อยละ 3.7 ของผู้ที่ได้เดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 3.0 ของผู้ที่ได้ทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญไม่เคยทอดกฐินหรือผ้าป่า ร้อยละ 20.2 ของผู้ที่ได้เดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 23.2 ของผู้ที่ได้ทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญทอดกฐินหรือผ้าป่า นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 11.0 ของผู้ที่ได้ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ทอดกฐินหรือผ้าป่าค่อนข้างบ่อยและร้อยละ 9.5 ของผู้ที่ได้ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ทอดกฐินหรือผ้าป่าเป็นประจำ

การกราบไหว้ผู้ใหญ่ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการกราบไหว้ผู้ใหญ่ ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ความถี่และร้อยละของการกราบไหว้ผู้ใหญ่เป็นปกติ

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	6 (0.5%)	57 (4.8%)	129 (10.9%)	207 (17.5%)	399 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	4 (0.3%)	48 (4.1%)	199 (16.9%)	149 (12.6%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	0	35 (3.0%)	101 (8.6%)	245 (20.8%)	381 (32.3%)
รวม	10 (0.8%)	140 (11.9%)	429 (36.4%)	601 (50.9%)	1180 (100.0%)

ร้อยละ 16.9 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญกราบไหว้ผู้ใหญ่ค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 17.5 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 20.8 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์กราบไหว้ผู้ใหญ่เป็นประจำ

การช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงาน คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ความถี่และร้อยละของการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงาน

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	6 (0.5%)	95 (8.0%)	191 (16.1%)	108 (9.1%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	6 (0.5%)	101 (8.5%)	247 (20.9%)	46 (3.9%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	7 (0.6%)	58 (4.9%)	177 (15.0%)	141 (11.9%)	383 (32.4%)
รวม	19 (1.6%)	254 (21.5%)	615 (52.0%)	295 (24.9%)	1183 (100.0%)

ร้อยละ 8.0 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 8.5 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 20.9 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 9.1 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 11.9 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานเป็นประจำ

การแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่น คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ความถี่และร้อยละของการแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่น

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	17 (1.4%)	151 (12.8%)	121 (10.2%)	111 (9.4%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	13 (1.1%)	153 (12.9%)	167 (14.1%)	67 (5.7%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	4 (0.3%)	48 (4.1%)	120 (10.1%)	211 (17.8%)	383 (32.4%)
รวม	34 (2.9%)	352 (29.8%)	408 (34.5%)	389 (32.9%)	1183 (100.0%)

ร้อยละ 12.8 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 12.9 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 14.1 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นค่อนข้างบ่อย และร้อยละ 17.8 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์แผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นเป็นประจำ

การปฏิบัติธรรมทำสมาธิ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ความถี่และร้อยละของการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	100 (8.5%)	231 (19.6%)	45 (3.8%)	21 (1.8%)	397 (33.6%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	60 (5.1%)	187 (15.8%)	118 (10.0%)	35 (3.0%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	20 (1.7%)	142 (12.0%)	105 (8.9%)	116 (9.8%)	383 (32.5%)
รวม	180 (15.3%)	560 (47.5%)	268 (22.7%)	172 (14.6%)	1180 (100.0%)

ร้อยละ 8.5 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าไม่เคยปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ร้อยละ 19.6 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 15.8 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญปฏิบัติธรรมทำสมาธินาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 10.0 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญและร้อยละ 8.9 ของผู้ที่เป็นปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ปฏิบัติธรรมทำสมาธิค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 9.8 ของผู้ที่เป็นปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ปฏิบัติธรรมทำสมาธิเป็นประจำ

การสวดมนต์ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการสวดมนต์ ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ความถี่และร้อยละของการสวดมนต์

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	41 (3.5%)	173 (14.6%)	92 (7.8%)	93 (7.9%)	399 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	32 (2.7%)	146 (12.4%)	154 (13.0%)	68 (5.8%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	3 (0.3%)	91 (7.7%)	120 (10.2%)	169 (14.3%)	383 (32.4%)
รวม	76 (6.4%)	410 (34.7%)	366 (31.0%)	330 (27.9%)	1182 (100.0%)

ร้อยละ 3.5 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าไม่เคยสวดมนต์ ร้อยละ 14.6 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 12.4 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญสวดมนต์นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 13.0 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญและร้อยละ 10.2 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์สวดมนต์ค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 14.3 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์สวดมนต์เป็นประจำ

การเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม
ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ความถี่และร้อยละของการเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	87 (7.4%)	260 (22.0%)	46 (3.9%)	7 (0.6%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	45 (3.8%)	273 (23.1%)	71 (6.0%)	11 (0.9%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	15 (1.3%)	162 (13.7%)	125 (10.6%)	80 (6.8%)	382 (32.3%)
รวม	147 (12.4%)	695 (58.8%)	242 (20.5%)	98 (8.3%)	1182 (100.0%)

ร้อยละ 7.4 ของผู้ที่เป็นคนเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าไม่เคยเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม ร้อย
ละ 22.0 ของผู้ที่เป็นคนเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 23.1 ของผู้ที่เป็นคนทำบุญที่วัดปากน้ำ
ภาษีเจริญเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 6.0 ของผู้ที่เป็นคนทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ
และร้อยละ 10.6 ของผู้ที่เป็นคนปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมค่อนข้างบ่อย
ร้อยละ 6.8 ของผู้ที่เป็นคนปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมเป็นประจำ

การให้ธรรมแก่ผู้อื่น คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการให้ธรรมแก่ผู้อื่น (พูดเรื่องธรรมะให้ฟังหรือให้หนังสือธรรมะ) ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ความถี่และร้อยละของการให้ธรรมแก่ผู้อื่น

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	151 (12.8%)	191 (16.2%)	44 (3.7%)	11 (0.9%)	397 (33.7%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	95 (8.1%)	238 (20.2%)	60 (5.1%)	7 (0.6%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	45 (3.8%)	141 (12.0%)	124 (10.5%)	72 (6.1%)	382 (32.4%)
รวม	291 (24.7%)	570 (48.3%)	228 (19.3%)	90 (7.6%)	1179 (100.0%)

ร้อยละ 12.8 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าไม่เคยให้ธรรมแก่ผู้อื่น ร้อยละ 16.2 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 20.2 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญให้ธรรมแก่ผู้อื่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 10.5 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ให้ธรรมแก่ผู้อื่นค่อนข้างบ่อยและร้อยละ 6.1 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ให้ธรรมแก่ผู้อื่นเป็นประจำ

การยินดีกับการทำบุญของผู้อื่น คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการยินดีกับการทำบุญของผู้อื่น ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ความถี่และร้อยละของการยินดีกับการทำบุญของผู้อื่น

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	7 (0.6%)	79 (6.7%)	189 (16.0%)	125 (10.6%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	4 (0.3%)	86 (7.3%)	240 (20.3%)	70 (5.9%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	0	25 (2.1%)	159 (13.4%)	200 (16.9%)	384 (32.4%)
รวม	11 (0.9%)	190 (16.0%)	588 (49.7%)	395 (33.4%)	1184 (100.0%)

ร้อยละ 6.7 ของผู้ที่เป็นคนเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 7.3 ของผู้ที่เป็นคนทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 16.0 ของผู้ที่เป็นคนเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 20.3 ของผู้ที่เป็นคนทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 16.9 ของผู้ที่เป็นคนปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นเป็นประจำ

การไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการ
ไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ความถี่และร้อยละของการไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม

กลุ่มตัวอย่างจาก	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	เป็นประจำ	จำนวน
ศูนย์การค้า	7 (0.6%)	72 (6.0%)	135 (11.4%)	187 (15.8%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	9 (0.8%)	104 (8.8%)	178 (15.0%)	109 (9.2%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	4 (0.3%)	51 (4.3%)	126 (10.7%)	202 (17.1%)	383 (32.4%)
รวม	20 (1.7%)	226 (19.1%)	439 (37.1%)	498 (42.1%)	1183 (100.0%)

ร้อยละ 6.0 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 8.8 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหมนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 15.0 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหมค่อนข้างบ่อย ร้อยละ 15.8 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 17.1 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหมเป็นประจำ

ในการวัดพฤติกรรมการรักษาศีล ผู้วิจัยเขียนคำถามให้แตกต่างจากคำถามเรื่องการทำบุญ โดยถามว่า ถ้าได้ค่าจ้าง 1 ล้านบาท ผู้ตอบแบบสอบถามจะละเมิดศีลห้าหรือไม่

การรักษาศีลข้อห้าฆ่าสัตว์ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการรักษาศีลข้อห้าฆ่าสัตว์ ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 ความถี่และร้อยละของการรักษาศีลข้อห้าฆ่าสัตว์

กลุ่มตัวอย่างจาก	การรักษาศีลข้อห้าฆ่าสัตว์			จำนวน
	ละเมิด	อาจละเมิด	ไม่ละเมิด	
ศูนย์การค้า	27 (2.3%)	67 (5.7%)	306 (25.9%)	400 (33.9%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	21 (1.8%)	37 (3.1%)	342 (29.0%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	3 (0.3%)	18 (1.5%)	360 (30.5%)	382 (32.3%)
รวม	51 (4.3%)	122 (10.3%)	1008 (85.4%)	1181 (100.0%)

ร้อยละ 2.3 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าละเมิดศีลข้อห้าฆ่าสัตว์ ร้อยละ 5.7 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 3.1 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ อาจละเมิดศีลข้อห้าฆ่าสัตว์ ร้อยละ 25.9 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ร้อยละ 29.0 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญและร้อยละ 30.5 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ไม่ละเมิดศีลข้อห้าฆ่าสัตว์

การรักษาศีลข้อห้ามลักทรัพย์ คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการรักษาศีลข้อห้ามลักทรัพย์ คำนึงถึงความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.14 ดังนี้

ตารางที่ 4.14 ความถี่และร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามลักทรัพย์

กลุ่มตัวอย่างจาก	การรักษาศีลข้อห้ามลักทรัพย์			จำนวน
	ละเมิด	อาจละเมิด	ไม่ละเมิด	
ศูนย์การค้า	13 (1.1%)	63 (5.3%)	324 (27.4%)	400 (33.8%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	9 (0.8%)	44 (3.7%)	347 (29.4%)	400 (33.8%)
วัดมเหยงค์	2 (0.2%)	19 (1.6%)	361 (30.5%)	382 (32.3%)
รวม	24 (2.0%)	126 (10.7%)	1032 (87.3%)	1182 (100.0%)

ร้อยละ 1.1 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าละเมิดศีลข้อห้ามลักทรัพย์ ร้อยละ 5.3 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 3.7 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญอาจละเมิดศีลข้อห้ามลักทรัพย์ ร้อยละ 27.4 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ร้อยละ 29.4 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญและร้อยละ 30.5 ของผู้ที่เป็นปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ไม่ละเมิดศีลข้อห้ามลักทรัพย์

การรักษาศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการรักษาศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ความถี่และร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม

กลุ่มตัวอย่างจาก	การรักษาศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม			จำนวน
	ละเมิด	อาจละเมิด	ไม่ละเมิด	
ศูนย์การค้า	49 (4.1%)	66 (5.6%)	285 (24.1%)	400 (33.9%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	49 (4.1%)	59 (5.0%)	292 (24.7%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	3 (0.3%)	18 (1.5%)	360 (30.5%)	381 (32.3%)
รวม	101 (8.6%)	143 (12.1%)	937 (79.3%)	1181 (100.0%)

ร้อยละ 4.1 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 4.1 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญละเมิดศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม ร้อยละ 5.6 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 5.0 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญอาจละเมิดศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม ร้อยละ 24.1 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ร้อยละ 24.7 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และร้อยละ 30.5 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ไม่ละเมิดศีลข้อห้ามประพฤตฺิผิดในกาม

การรักษาศีลข้อห้ามพุดปด คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการรักษาศีลข้อห้ามพุดปด
 ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ความถี่และร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามพุดปด

กลุ่มตัวอย่างจาก	การรักษาศีลข้อห้ามพุดปด			จำนวน
	ละเมิด	อาจละเมิด	ไม่ละเมิด	
ศูนย์การค้า	7 (0.6%)	41 (3.5%)	352 (29.8%)	400 (33.9%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	4 (0.3%)	23 (1.9%)	373 (31.6%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	1 (0.1%)	7 (0.6%)	373 (31.6%)	381 (32.3%)
รวม	12 (1.0%)	71 (6.0%)	1098 (93.0%)	1181 (100.0%)

ร้อยละ 3.5 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 1.9 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญอาจละเมิดศีลข้อห้ามพุดปด ร้อยละ 29.8 ของผู้ที่เป็นเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ร้อยละ 31.6 ของผู้ที่เป็นทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และร้อยละ 31.6 ของผู้ที่เป็นปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ไม่ละเมิดศีลข้อห้ามประพฤติดิฉันในกาม

การรักษาศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย คนไทยทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมการรักษาศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย ดังความถี่และร้อยละในตารางที่ 4.17 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 ความถี่และร้อยละของการรักษาศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย

กลุ่มตัวอย่างจาก	การรักษาศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย			จำนวน
	ละเมิด	อาจละเมิด	ไม่ละเมิด	
ศูนย์การค้า	30 (2.5%)	66 (5.6%)	304 (25.8%)	400 (33.9%)
วัดปากน้ำภาษีเจริญ	24 (2.0%)	44 (3.7%)	332 (28.1%)	400 (33.9%)
วัดมเหยงค์	5 (0.4%)	17 (1.4%)	358 (30.3%)	380 (32.2%)
รวม	59 (5.0%)	127 (10.8%)	994 (84.2%)	1180 (100.0%)

ร้อยละ 2.5 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 2.0 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญละเมิดศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย ร้อยละ 5.6 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 3.7 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญอาจละเมิดศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย ร้อยละ 25.8 ของผู้ที่ไปเดินเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ร้อยละ 28.1 ของผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และร้อยละ 30.3 ของผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ไม่ละเมิดศีลข้อห้ามดื่มสุราเมรัย

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1ก. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดให้ทานมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

กลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำและวัดมเหยงค์เป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปทำบุญที่วัด นิยามของการให้ทานคือคะแนนรวมของ ข้อ 1. การใส่บาตร 2. การถวายเงินหรือสิ่งของให้แก่พระหรือวัด และ 3. การทอดกฐินหรือผ้าป่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการให้ทานของทั้งสามกลุ่มอยู่ในตาราง 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการให้ทาน

กลุ่มตัวอย่างจาก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
ศูนย์การค้า	6.76	1.47	397
วัดปากน้ำ	6.86	1.59	400
วัดมเหยงค์	8.48	1.93	397

เมื่อใช้ One-way ANOVA หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้ทานของทั้ง 3 กลุ่ม การให้ทานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า $F = 360.34 (2, 1175), p < .001$

การวิเคราะห์หลังการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Bonferroni Post Hoc Test แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างจากวัดมเหยงค์ให้ทานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำ (Mean difference = 1.62, $p < .001$) และจากศูนย์การค้า (Mean difference = 1.72, $p < .001$) แต่กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำไม่ได้ให้ทานแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้า (Mean difference = .10, $p = 1.0$)

สมมติฐานที่ 1 ก. ได้รับความสนับสนุนบางส่วน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิให้ทานมากกว่าคนไทยที่ไปทำบุญที่วัด โดยการถวายภัตตาหารให้พระและการบริจาคเงินหรือสิ่งของ และมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1 ข. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดรักษาศีลมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

กลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำและวัดมเหยงค์เป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปทำบุญที่วัด นิยามของการรักษาศีลคือคะแนนรวมของข้อ 13 ถึงข้อ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของการรักษาศีลของทั้งสามกลุ่ม อยู่ในตาราง 4.19

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรักษาศีล

กลุ่มตัวอย่างจาก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	จำนวน
	มาตรฐาน		
ศูนย์การค้า	13.61	1.85	400
วัดปากน้ำ	13.95	1.91	400
วัดมเหยงค์	14.72	0.89	397

เมื่อใช้ One-way ANOVA หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการรักษาศีลของทั้ง 3 กลุ่ม การรักษาศีลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า $F = 125.30 (2, 1177), p < .001$

การวิเคราะห์หลังการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Bonferroni Post Hoc Test แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างจากวัดมเหยงค์รักษาศีลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำ (Mean difference = .77, $p < .001$) และจากศูนย์การค้า (Mean difference = 1.11, $p < .001$) กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำรักษาศีลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้า (Mean difference = .34, $p < .01$)

สมมติฐานที่ 1 ข ได้รับ ความสนับสนุน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดรักษาศีลมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 1ค. คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดทำสมาธิมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

กลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำและวัดมเหยงค์เป็นกลุ่มตัวอย่างของคนไทยที่ไปทำบุญที่วัด นิยามของ

การทำสมาธิคือคะแนนรวมของข้อ 6 ถึงข้อ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของการทำสมาธิของทั้งสามกลุ่มอยู่ในตาราง 4.20

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำสมาธิ

กลุ่มตัวอย่างจาก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
ศูนย์การค้า	11.09	2.87	393
วัดปากน้ำ	11.75	2.91	400
วัดมเหยงค์	14.71	3.42	377

เมื่อใช้ One-way ANOVA หาคความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการทำสมาธิของทั้ง 3 กลุ่ม การทำสมาธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า $F = 150.63 (2, 1167), p < .001$

การวิเคราะห์หลังการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Bonferroni Post Hoc Test แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างจากวัดมเหยงค์ทำสมาธิมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำ (Mean difference 2.95, $p < .001$) และจากศูนย์การค้า (Mean difference = 3.62, $p < .001$) กลุ่มตัวอย่างจากวัดปากน้ำทำสมาธิมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจากศูนย์การค้า (Mean difference = .67, $p < .001$)

สมมติฐานที่ 1 ค ได้ได้รับความสนับสนุน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดทำสมาธิมากกว่าคนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า

สมมติฐานที่ 2 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องบุญมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

องค์ประกอบของความเชื่อเรื่องบุญสำหรับทั้งสามกลุ่มประกอบด้วยข้อ 18 ถึงข้อ 23 ดังนั้น จึงนิยามความเชื่อเรื่องบุญเป็นคะแนนรวมของข้อ 18 ถึง ข้อ 23 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของคะแนนความเชื่อเรื่องบุญของผู้ที่อยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ อยู่ในตาราง 4.21

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อเรื่องบุญ

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
11-20 ปี	22.40	4.89	164
21-30 ปี	22.97	4.80	329
31-40 ปี	23.58	4.25	246
41-50 ปี	23.83	4.49	188
51-60 ปี	24.36	3.52	132
60 ปีขึ้นไป	25.24	3.96	110

เมื่อใช้ One-way ANOVA หาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุทั้ง 6 ช่วงอายุ ความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 ช่วงอายุมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า $F = 7.48 (5, 1163), p < .001$

การวิเคราะห์หลังการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Bonferroni Post Hoc Test แสดงว่า

1. ความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 11-20 ปี 21-30 ปี และ 31-40 ปี ไม่แตกต่างกัน
- และ 2. ความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 11-20 ปี 21-30 ปี และ 31-40 ปี แตกต่างจากความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 41-50 ปี 51-60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป และ 3. ความเชื่อเรื่องบุญของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 41-50 ปี 51-60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ก ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องบุญมากกว่าคนที่อายุน้อย

สมมติฐานที่ 2 ข. ความเชื่อเรื่องบุญมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

องค์ประกอบของความเชื่อเรื่องบุญประกอบด้วยข้อ 18 ถึงข้อ 23 ดังนั้น จึงนิยามความเชื่อเรื่องบุญเป็นคะแนนรวมข้อ 18 ถึง ข้อ 23 แล้วนำคะแนนไปหาความสัมพันธ์กับคะแนนของการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ ได้ค่าสหสัมพันธ์ Pearson Correlation

$r = .36, p < .001$ ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญกับการให้ทาน

$r = .34, p < .001$ ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญกับการรักษาศีล และ

$r = .48, p < .001$ ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญกับการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 2 ข. ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อเรื่องบุญมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 3 ก. คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่อายุน้อย

องค์ประกอบของความเชื่อเรื่องชาติหน้าประกอบด้วยข้อ 25 ถึงข้อ 30 ดังนั้น จึงนิยามความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นคะแนนรวมข้อ 25 ถึง ข้อ 30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของคะแนนความเชื่อเรื่องชาติหน้าของผู้ที่อยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ อยู่ในตารางที่ 4.22 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อเรื่องชาติหน้า

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	จำนวน
		มาตรฐาน	
11-20 ปี	21.40	5.10	167
21-30 ปี	21.48	5.53	329
31-40 ปี	21.88	5.65	246
41-50 ปี	22.83	5.11	190
51-60 ปี	23.43	5.11	131
60 ปีขึ้นไป	24.24	4.51	108

เมื่อใช้ One-way ANOVA หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุทั้ง 6 กลุ่ม ความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 ช่วงอายุมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่า $F = 7.31 (5, 1165), p < .001$

การวิเคราะห์หลังการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Bonferroni Post Hoc Test แสดงว่า

1. ความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 11-20 ปี และ 21-30 ปี แตกต่างจากความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 51-60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป
2. ความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 31-40 ปี แตกต่างจากความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป และ
3. ความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 41-50 ปี ไม่แตกต่างจากความเชื่อเรื่องชาติหน้าของกลุ่มใดเลย

สมมติฐานที่ 3 ก ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่อายุน้อย

สมมติฐานที่ 3 ข. ความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

องค์ประกอบของความเชื่อเรื่องชาติหน้าประกอบด้วยข้อ 25 ถึงข้อ 30 จึงนิยามความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นคะแนนรวมข้อ 25 ถึง ข้อ 30 แล้วนำคะแนนไปหาความสัมพันธ์กับคะแนนการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ ได้ค่าสหสัมพันธ์ Pearson Correlation

$r = .36, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในชาติหน้ากับการให้ทาน

$r = .32, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในชาติหน้ากับการรักษาศีล

$r = .48, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในชาติหน้ากับการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 3 ข. ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ คนที่เชื่อว่าคนเราเกิดตายมาแล้วหลายครั้ง คนเราตายแล้วจะไปเกิดใหม่ คนทำดีจะไปเกิดเป็นมนุษย์ เทวดาหรือพรหม คนทำชั่วจะไปเกิดเป็นเปรต สัตว์หรือตกรก มีแนวโน้มจะให้ทาน รักษาศีลและทำสมาธิ มากกว่าคนที่ไม่มี ความเชื่อดังกล่าว

สมมติฐานที่ 4. คนที่มีอายุมากให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่อายุน้อย

กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มถูกแบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ตามช่วงอายุคือ คนที่อยู่ในช่วง 11-20 ปี 21-30 ปี และ 31-40 ปี ถือว่าเป็นผู้ที่มีอายุน้อย ส่วนคนที่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี 51-60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ที่มีอายุมาก ความแตกต่างระหว่างการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิของคนทั้งสองกลุ่มมีดังนี้

ตารางที่ 4.23 ความแตกต่างระหว่างการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิของกลุ่มคนที่มีอายุน้อยและกลุ่มคนที่มีอายุมาก

การทำบุญ	กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	t	df	p
การให้ทาน	คนที่มีอายุน้อย (40 ปีหรือน้อยกว่า)	6.92	1.65	-10.80	1172	< .001
	คนที่มีอายุมาก (41 ปีขึ้นไป)	8.07	1.93			
การรักษา ศีล	คนที่มีอายุน้อย (40 ปีหรือน้อยกว่า)	13.72	1.95	-9.89	1175	< .001
	คนที่มีอายุมาก (41 ปีขึ้นไป)	14.70	0.80			
การทำ สมาธิ	คนที่มีอายุน้อย (40 ปีหรือน้อยกว่า)	11.63	3.11	-11.58	1164	< .001
	คนที่มีอายุมาก (41 ปีขึ้นไป)	13.91	3.48			

สมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่มีอายุน้อย ทั้งนี้ คนที่มีอายุมากมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามากกว่าคนที่มีอายุน้อย ดังนั้นคนที่มีอายุมากจึงให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 5. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิ

องค์ประกอบของความเชื่อในอำนาจเงิน ประกอบด้วยข้อ 40 42 44 47 49 51 และ 53 ดังนั้น จึงนิยามให้ความเชื่อในอำนาจเงินเป็นคะแนนรวมของข้อดังกล่าว แล้วนำคะแนนไปหาสหสัมพันธ์กับคะแนนของการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ ได้ Pearson Correlation ดังนี้

$r = -.13, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในอำนาจเงินและการให้ทาน

$r = -.29, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในอำนาจเงินและการรักษาศีล

$r = -.20, p < .001$ ระหว่างความเชื่อในอำนาจเงินและการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 6. การให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต

ความพอใจในชีวิตประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ความพอใจในชีวิตแยกออกเป็น 2 ตัวบ่งชี้ แต่เนื่องจากแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถามเป็นคำถามที่ไม่ซ้ำกับข้ออื่น จึงนิยามคะแนนรวมของข้อ 31 ถึงข้อ 39 เป็นความพอใจในชีวิต แล้วนำคะแนนไปหาค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ ได้ Pearson Correlation ดังนี้

$r = .31, p < .001$ ระหว่างการให้ทานกับความพอใจในชีวิต

$r = .14, p < .001$ ระหว่างการรักษาศีลกับความพอใจในชีวิต

$r = .26, p < .001$ ระหว่างการทำสมาธิกับความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 6 ได้รับการสนับสนุน การให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 7. ความเชื่อในอำนาจเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพอใจในชีวิต

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในอำนาจเงินและความพอใจในชีวิต Pearson Correlation $r = -.07, p = 0.02$

สมมติฐานที่ 7 ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในสำคัญของเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพอใจในชีวิต แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างต่ำ

การทดสอบแบบจำลอง

เพื่อทดสอบว่าแบบจำลองเหมาะกับข้อมูลที่ได้มา ผู้วิจัยนำข้อมูลจากที่เก็บได้จากศูนย์การค้า วัดปากน้ำภาษีเจริญ และวัดมเหยงค์ มารวมกันแล้วสร้างตัวแปรรวม (composite variables) และตัวแปรแฝง (latent variables) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ตัวแปรรวม (Composite Variables)

ตัวแปรรวมเป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวแปรสังเกต (observed variables) หรือคำตอบของคำถามข้อต่อไปนี

<u>ตัวแปรรวม</u>	<u>จากการรวมตัวแปรสังเกตข้อ</u>
1. ทาน	ข้อ 1 2 และ 3
2. จาคะ	ข้อ 4 5 11 และ 12
3. สมาริ	ข้อ 6 ถึง ข้อ 10
4. คีล	ข้อ 13 ถึง 17
5. ความเชื่อในผลบุญ	ข้อ 18 ถึง 24
6. ความเชื่อในชาติหน้า	ข้อ 25 ถึง ข้อ 30
7. ความพอใจในงาน	ข้อ 31 ถึง ข้อ 34
8. ความพอใจในครอบครัว	ข้อ 25 ถึง ข้อ 39
9. อำนาจของเงิน	ข้อ 40 42 44 47 49 51 และ 53
10. ค่าของคน	ข้อ 41 45 50 และ 52
11. ค่าของเงิน	ข้อ 43 46 และ 48

เมื่อนำค่าตัวแปรระดับสองทั้งหมดไปหาค่าสหสัมพันธ์ (correlation) ได้ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรรวมในตารางที่ 4.24

จากนั้น นำค่าสหสัมพันธ์ในตารางที่ 4.24 ไปใช้ทดสอบความตรงของแบบจำลอง (model validation) ตามวิธีการของ Joreskog & Sorbom (1993) และได้แบบจำลองตามรูปที่ 4.1

ตารางที่ 4.24 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรรวม

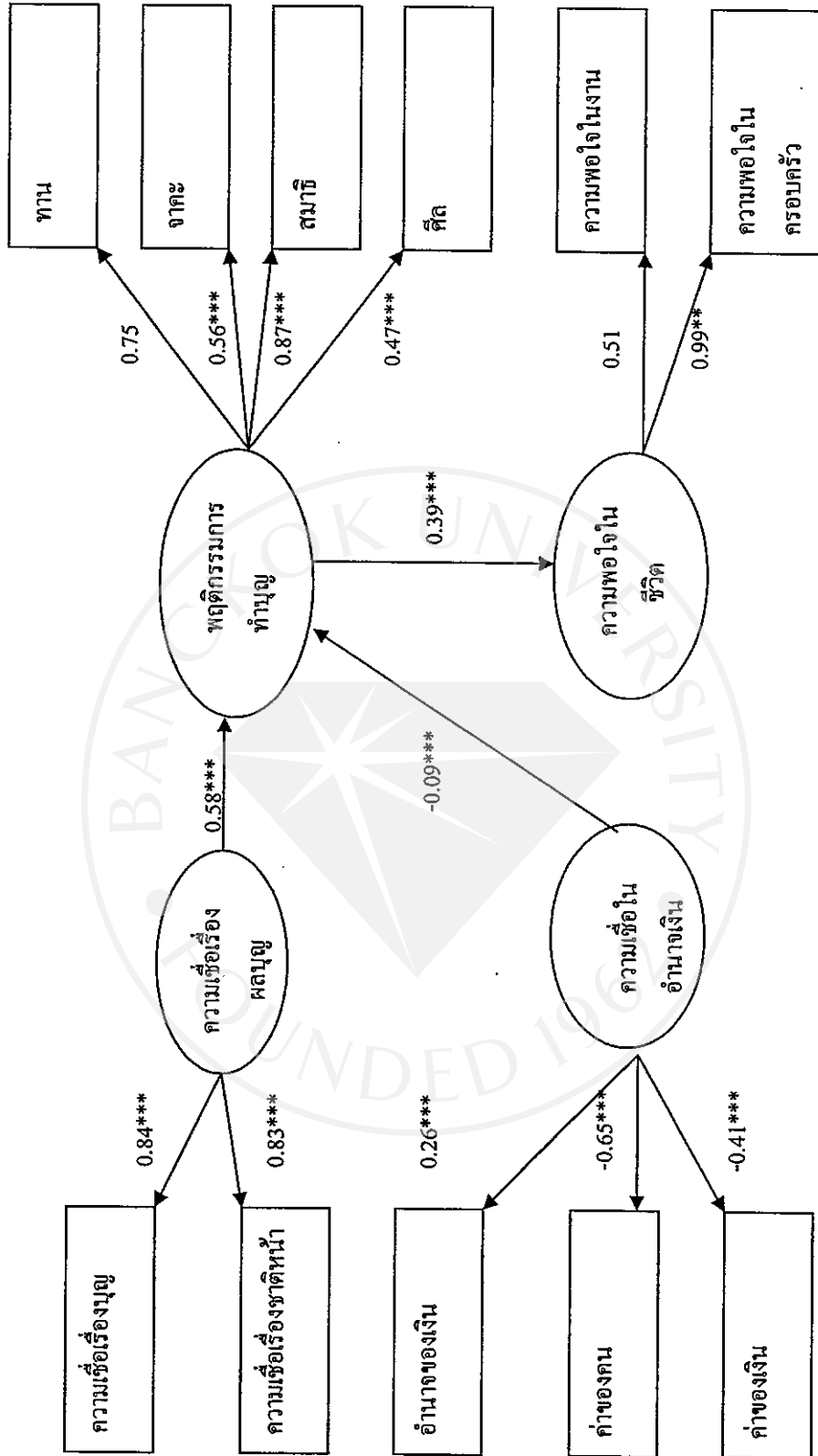
	$\bar{X}$	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. ทาน	7.35	1.84	.77										
2. จาคะ	12.72	2.02	.42**	.62									
3. สมบัติ	12.48	3.44	.67**	.49**	.85								
4. คีต	14.08	1.69	.35**	.25**	.39**	.75							
5. ความเชื่อเรื่องบุญ	23.53	4.51	.36**	.33**	.49**	.34**	.86						
6. ความเชื่อเรื่องชาติหน้า	22.25	5.37	.36**	.26**	.48**	.32**	.70**	.90					
7. ความพอใจในงาน	13.82	2.63	.18**	.26**	.13**	.01	.13**	.12**	.64				
8. ความพอใจในครอบครัว	16.54	3.64	.33**	.22**	.31**	.20**	.25**	.22**	.51**	.79			
9. อำนาจของเงิน	19.29	4.73	-.13**	-.12**	-.20**	-.29**	-.10**	-.16**	-.05	-.07*	.75		
10. ค่าของคน	16.49	2.41	.14**	.14**	.26**	.23**	.39**	.40**	.14**	.20**	-.19**	.64	
11. ค่าของเงิน	10.07	2.47	.15**	.28**	.20**	.15**	.27**	.22**	.17**	.15**	-.07*	.27**	.59

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ตามเส้นทแยงเป็นค่าสหสัมพันธ์ Cronbach * p < .05 ** p < .01

รูปที่ 4.1

แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องผลบุญ ความเชื่อในอำนาจเงิน
พฤติกรรมการทำบุญ และความพอใจในชีวิต

ตัวแปรแฝง (Latent variables)

วิธีการของของ Joreskog & Sorbom (1993) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันว่า ตัวแปรรวมเป็นตัวบ่งชี้ การวิเคราะห์ที่ยืนยันว่า

องค์ประกอบความเชื่อเรื่องผลบุญ มี ความเชื่อเรื่องบุญ ($\text{Lambda-x} = 0.84, p < .001$) และความเชื่อเรื่องชาติหน้า ($\text{Lambda-x} = 0.83, p < .001$) เป็นตัวบ่งชี้

องค์ประกอบความเชื่อในอำนาจเงินหรือธนนิยม มี อำนาจเงิน ($\text{Lambda-x} = 0.26, p < .001$) ค่าของคน ($\text{Lambda-x} = -0.65, p < .001$) และค่าของเงิน ($\text{Lambda-x} = -0.41, p < .001$) เป็นตัวบ่งชี้

องค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการทำบุญ มี ทาน ($\text{Lambda-y} = 0.75$) จาคะ ($\text{Lambda-y} = 0.87, p < .001$) สมภาณี ($\text{Lambda-y} = 0.87, p < .001$) และ คีต ($\text{Lambda-y} = 0.47, p < .001$) เป็นตัวบ่งชี้

องค์ประกอบความพอใจในชีวิต มี ความพอใจในงาน ($\text{Lambda-y} = 0.51$) และ ความพอใจในครอบครัว ($\text{Lambda-y} = 0.99, p < .001$) เป็นตัวบ่งชี้

การยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

การยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงใช้วิธีหาค่าความสำคัญของความสัมพันธ์และหาความพอดีโดยหาค่าความพอดี (Fit indices) การวิเคราะห์แสดงว่า

ความเชื่อเรื่องบุญมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{Gamma} = 0.58, p < .001$) ความเชื่อในอำนาจเงินหรือธนนิยมมีอิทธิพลผกผันต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ($\text{Gamma} = -0.09, p < .001$) พฤติกรรมกรรมการทำบุญมีอิทธิพลต่อความพอใจในชีวิต ($\text{Beta} = 0.39, p < .001$)

ตรวจสอบวัดความพอดี (fit indices) ของแบบจำลองนี้มีดังนี้

Chi-square = 320.64, df = 40, Chi-square/df ratio = 8.02

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.077

Comparative Fit Index (CFI) = 0.95

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.056

ถึงแม้ว่าสัดส่วนระหว่าง Chi-square กับ degree of freedom (Chi-square/df ratio) จะมากกว่า 5.00 แต่ตรวจสอบวัดความพอดีตัวอื่นเช่น RMSEA, CFI และ RMR อยู่ในเกณฑ์ที่ระบุว่า แบบจำลองมีความพอดี จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญ ความเชื่อเรื่องชาติหน้า ความเชื่อในอำนาจเงิน พฤติกรรมกรรมการทำบุญ และความพอใจในชีวิต

บทที่ 5

บทสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยสังเขป จากนั้นก็จะกล่าวถึงสรุปผลการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสรุปผลการทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ ส่วนที่สองของบทเป็นการอภิปรายผล และส่วนที่สามเป็นข้อเสนอแนะ

บทสรุป การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อแปลงคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเรื่องการทำบุญให้เป็นเครื่องมือวัดเพื่อทำการวิจัยในเชิงจิตวิทยา
2. บรรยายภาพรวมของการทำบุญในกลุ่มคนไทย 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการให้ทาน และ กลุ่มคนที่ไปวัดเพื่อทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิ ว่า ทำบุญในส่วนใดบ้าง เช่น ทำทานมากน้อยเพียงไร ถือศีล 5 เครื่องครัดมากน้อยเพียงไร และมีโอกาสปฏิบัติธรรมหรือไม่ มากน้อยเพียงไร และ
3. พิสูจน์สมมติฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำบุญ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในผลของบุญกับการทำบุญ และความเชื่อในความสำคัญของเงินหรือธนียมกับการทำบุญ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในเชิงสำรวจและในเชิงการทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เป็นตัวแทนที่ซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าจำนวน 400 คน ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ จำนวน 400 คน และผู้ที่ไปถือศีลและปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดจำนวน 3 หน้า มีคำถามทั้งหมด 61 ข้อแบ่งออกเป็น 7 ตอน

ตอนที่ 1 การทำบุญ

ตอนที่ 2 การรักษาศีล

ตอนที่ 3 ความเชื่อในผลบุญ

ตอนที่ 4 ความเชื่อในชาติหน้า

ตอนที่ 5 ความพอใจในเรื่องต่างๆของชีวิต

ตอนที่ 6 ความเชื่อในความสำคัญของเงิน

ตอนที่ 7 ข้อมูลส่วนตัว

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ชุดคำสั่งการวิเคราะห์ข้อมูล SPSS และ LISREL

การสรุปผลสถิติเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาทำให้ได้ภาพรวมของการทำบุญของคนไทยดังนี้

ความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์

การวิจัยได้พบว่ามี ความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ระหว่างหมู่คนไทยที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและที่ไปทำบุญที่วัด กล่าวคือ คนที่ไปทำบุญที่วัดเป็นหญิงมากกว่าชาย โดยในหมู่คนที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำเป็นหญิงร้อยละ 55 และในหมู่คนที่ไปทำบุญโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เป็นหญิงร้อยละ 84.9

สำหรับสถานภาพการสมรสก็มีความแตกต่าง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.5) ของคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าจะเป็นโสด คนที่ทำบุญที่วัดปากน้ำส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีการสมรสแล้ว (ร้อยละ 57.5) คนที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์จะเป็นคนโสด (ร้อยละ 49.2) หรือมีการสมรสแล้ว (ร้อยละ 40.6)

อายุของผู้ที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ากับผู้ที่ไปทำบุญที่วัด ก็มีความแตกต่างเช่นกันคือ คนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าจะเป็นคนที่มีอายุน้อย ร้อยละ 54.3 อยู่ในช่วงอายุ 11-40 ปี คนที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำจะเป็นคนที่มีอายุมาก โดยร้อยละ 63.6 อยู่ในช่วงอายุ 31ปีขึ้นไปจนถึงกว่า 60 ปี ส่วนคนที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เป็นคนที่อยู่ในวัยกลางคนคืออยู่ในช่วงอายุ 21 – 50 ปี เป็นสัดส่วนร้อยละ 70.3

ในด้านรายได้ กลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ากับคนที่ไปทำบุญที่วัดมเหยงค์นั้น มีสัดส่วนของคนที่มีรายได้สูงกว่าเดือนละ 30,000 บาทใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 10.5 ในหมู่คนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและร้อยละ 10.2 ในหมู่คนที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์ ในหมู่คนที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำมีคนที่มีรายได้มากกว่าเดือนละ 30,000 บาทถึงร้อยละ 22.6

สำหรับความแตกต่างทางการศึกษา จะเห็นได้จากสัดส่วนของคนไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าร้อยละ 46.0 เป็นผู้ที่จบการศึกษาปริญญาตรี ในขณะที่ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำและผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 33.3 และ 33.6 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างด้านการศึกษาในระดับประถมศึกษาอีกด้วย ผู้ที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าจบการศึกษาในระดับประถม (ป. 6) เพียงร้อยละ 5.8 ส่วนผู้ที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำจบ

การศึกษาในระดับประถมร้อยละ 13.0 และผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิจบการศึกษาในระดับประถม ร้อยละ 20.3

คนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและคนที่ไปทำบุญที่วัดก็มีความแตกต่างทางอาชีพ กล่าวคือ คนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ามักเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา (ร้อยละ 26.8) และ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 29) คนที่ไปทำบุญที่วัดปากน้ำมักเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา (ร้อยละ 24.5) และค้าขายหรือทำธุรกิจ (ร้อยละ 31.5) ส่วนผู้ที่ปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดมเหยงค์นั้นมักเป็นผู้ที่ค้าขายหรือทำธุรกิจ (ร้อยละ 20.4) รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 19) และเป็น พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 21.7)

ความแตกต่างด้านพฤติกรรม

การวิจัยยังได้พบความแตกต่างด้านพฤติกรรมการทำบุญในหมู่คนไทยทั้งสามกลุ่ม เพื่อแสดงความแตกต่างให้เห็นชัดเจน จะใช้อักษร ม แทนกลุ่มตัวอย่างที่วัดมเหยงค์ อักษร ป แทนกลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และ อักษร ต แทนกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้า ความแตกต่างของพฤติกรรมบุญกิริยาวัตถุอยู่ในตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ความแตกต่างในพฤติกรรมบุญกิริยาวัตถุ 10 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

บุญกิริยาวัตถุ	กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม
ข้อ 1. ท่านใส่บาตรบ้างหรือไม่	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 2. ท่านถวายเงินหรือสิ่งของ(สังฆทาน)ให้แก่พระสงฆ์บ้างหรือไม่	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 3. ท่านทอดกฐินผ้าป่าบ้างหรือไม่	ม	>	ป	=	ศ
คำถามตอนที่ 2					
ข้อ 4. ท่านกราบไหว้ผู้ใหญ่เป็นปกติหรือไม่	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 5. ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานหรือไม่	ม	>	ป	<	ศ
ข้อ 6. ท่านแผ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นบ้างหรือไม่	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 7. ท่านปฏิบัติธรรมทำสมาธิบ้างหรือไม่และ	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 8. ท่านสวดมนต์บ้างหรือไม่	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 9. ท่านเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมบ้างหรือไม่	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 10. ท่านให้ธรรมะแก่ผู้อื่นบ้างหรือไม่ (พูดเรื่องธรรมะให้ฟังหรือให้หนังสือธรรมะ)	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 11. ท่านเคยยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นบ้างหรือไม่	ม	>	ป	<	ศ
ข้อ 12. ท่านไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม บ้างหรือไม่	ม	>	ป	<	ศ

ม = กลุ่มที่วัดมเหยงค์   ป = กลุ่มที่วัดปากน้ำ   ศ = กลุ่มที่ศูนย์การค้า

กลุ่มตัวอย่างที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมเหยงค์ปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุทั้ง 10 ประการมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำและที่ศูนย์การค้า กลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุมากกว่ากลุ่มที่ศูนย์การค้าใน 4 ประการ ปฏิบัติเท่ากับกลุ่มที่ศูนย์การค้าใน 5 ประการ และปฏิบัติน้อยกว่ากลุ่มที่ศูนย์การค้าใน 3 ประการ

ตารางที่ 5.2 แสดงความแตกต่างระหว่างกลุ่มทั้งสามในเรื่องการรักษาศีล

ตารางที่ 5.2 ความแตกต่างในการรักษาศีล 5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

ศีล 5	กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม
ข้อ 13. ทำงานเป็นคนฆ่าไก่เป็นเวลา 1 ปี	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 14. เอาความลับของบริษัทที่ท่านทำงานอยู่ไปขายให้คู่แข่ง	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 15. มีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าเพียง 1 ครั้ง	ม	>	ป	=	ศ
ข้อ 16. เขียนรายงานเท็จให้ธนาคารที่ท่านทำงานอยู่ปล่อยเงินกู้ 100 ล้านบาทให้แก่ลูกค้า	ม	>	ป	>	ศ
ข้อ 17. ดื่มเหล้าวันละ 1 แบนทุกวันเป็นเวลา 1 ปี	ม	>	ป	=	ศ

ม = กลุ่มที่วัดมเหยงค์   ป = กลุ่มที่วัดปากน้ำ   ศ = กลุ่มที่ศูนย์การค้า

กลุ่มตัวอย่างที่วัดมเหยงค์รักษาศีล 5 ได้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำและที่ศูนย์การค้าในทุกข้อ กลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำรักษาศีลข้อ 1 และ ข้อ 4 ได้ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศูนย์การค้า คือข้อการฆ่าสัตว์ และการกล่าววาจาเท็จ กลุ่มตัวอย่างที่วัดปากน้ำและศูนย์การค้าไม่มีความแตกต่างกันในการรักษาศีล 3 ข้อคือข้อห้ามลักทรัพย์ ข้อห้ามประพฤตินิโคตในกาม และข้อดื่มเหล้า

การสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ก. ได้รับความสนับสนุนบางส่วน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัด โดยการปฏิบัติธรรม ทำทานมากกว่าคนไทยที่ไปทำบุญที่วัด โดยการถวายภัตตาหารให้พระและมากกว่าคนไทยที่ไม่ไปทำบุญที่วัด

สมมติฐานที่ 1 ข. ได้รับความสนับสนุน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดรักษาศีลมากกว่าคนไทยที่ไม่ไปทำบุญที่วัด

สมมติฐานที่ 1 ค. ได้รับความสนับสนุน คนไทยที่ไปทำบุญที่วัดทำสมาธิมากกว่าคนไทยที่ไม่ไปทำบุญที่วัด

สมมติฐานที่ 2 ก. ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากมีความเชื่อในผลบุญมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 2 ข. ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในผลบุญมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 3 ก ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากมีความเชื่อในชาติหน้ามากกว่าคนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 3 ข. ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในชาติหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุน คนที่มีอายุมากให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมากกว่าคนที่อายุน้อย

สมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในความสำคัญของเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิ

สมมติฐานที่ 6 ได้รับการสนับสนุน การให้ทาน รักษาศีล และทำสมาธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพอใจในชีวิต

สมมติฐานที่ 7 ได้รับการสนับสนุน ความเชื่อในความสำคัญของเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพอใจในชีวิต

หลังจากที่ได้ทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ โดยใช้วิธีการทางสถิติแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาเข้าทดสอบตามแบบจำลอง LISREL (Joreskog & Sorbom, 1993) ผลที่ได้คือ แบบจำลองมีความพอดี (fit) กับข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ชี้ประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. พระพุทธเจ้าได้บัญญัติหลักการปฏิบัติตนไว้แล้วในคำสั่งสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ การรักษาศีล การให้ทาน และการทำจิตใจให้ผ่องใสโดยการทำสมาธิ การวิจัยนี้ได้นำบุญกิริยาวัตถุ 3 นั้นมาแยกย่อยตามบุญกิริยาวัตถุ 10 ออกเป็นตัวแปรเพื่อนำไปหาความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า และความพอใจในชีวิต

การวิจัยในวรรณกรรมต่างประเทศ (Hill & Pargament, 2003) นิยามการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา (religiousness) ออกเป็น 2 แนว คือ 1. ศาสนา หรือ religion เช่น การบูชาพระเจ้าหรือองค์ศักดิ์สิทธิ์หรือการมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในวัดหรือโบสถ์ และ 2. ภาวะจิต หรือ spirituality เช่น การอ่านคัมภีร์ การสวดมนต์หรือการติดต่อทางจิตระหว่างผู้ที่นับถือศาสนากับพระเจ้าหรือองค์ศักดิ์สิทธิ์ นิยามดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้กับการปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนาได้ เนื่องจากศาสนา

ที่นับถือพระเจ้ามีเป้าหมายในการศรัทธาและเคารพบูชาพระเจ้า ส่วนพุทธศาสนามีเป้าหมายในการชำระจิตและพัฒนาจิตของตนเพื่อความพ้นทุกข์

2. การวิจัยนี้สำรวจข้อความในพระไตรปิฎกและพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธอาศัยความเชื่อเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธความเชื่อที่เกื้อหนุนการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา คือความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า การวิจัยนี้จึงได้นิยามความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้า และได้พบว่าความเชื่อทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา

3. การวิจัยนี้ใช้ LISREL Model ในการวิเคราะห์ผล ผลของการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลของการวิจัยในต่างประเทศ (Ellison, Gay & Glass, 1989; Kim, 2003; Peacock & Poloma, 1999) คือการปฏิบัติตนตามหลักของศาสนามีความสัมพันธ์กับความพอใจในชีวิต แต่การวิจัยอื่นนั้นมักใช้ค่าสหสัมพันธ์ในการอ้างผล การวิจัยนี้ใช้ LISREL Model จึงสามารถอ้างถึงเหตุได้ กล่าวคือ ความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา และการปฏิบัติตนตามหลักศาสนามีอิทธิพลต่อความพอใจในชีวิต

4. การวิจัยนี้ให้ข้อมูลว่า คนไทยในกรุงเทพมหานครที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้ารัชกาลที่ ๕ ให้ทาน และปฏิบัติธรรมทำสมาธิน้อยกว่ากลุ่มคนไทยที่ไปทำบุญหรือปฏิบัติธรรมที่วัด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ ความรู้สึกของการอยู่ในชุมชนอาจมีน้อย คนที่อาศัยอยู่รอบ ๆ วัดอาจไม่มีความรู้สึกที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ต่างจากหมู่บ้านในต่างจังหวัดซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน กิจกรรมของชุมชนมักจะเริ่มด้วยทำบุญ ถวายภัตตาหารให้พระภิกษุ ส่วนคนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเมื่อต้องการจะทำบุญก็ต้องเดินทางไปยังวัดที่มีการทำบุญเป็นประจำเช่น วัดปากน้ำภาษีเจริญ เป็นต้น คนที่ต้องการไปทำบุญให้มากขึ้นด้วยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิก็ต้องไปที่วัดที่มีการสอนให้ปฏิบัติธรรมทำสมาธิ คนในกรุงเทพมหานครไม่สามารถทำบุญได้โดยง่ายเหมือนกับคนที่อยู่ในตำบลในต่างจังหวัด

5. การวิจัยนี้ชี้ว่า คนที่สูงอายุมีความเชื่อในผลของบุญ และในชาติหน้ามากกว่าคนที่มียุ่่น้อย ข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นสัญญาณชี้ว่า คนที่มีอายุน้อยไม่ได้รับการสอนให้เชื่อเรื่องบุญและเรื่องชาติหน้าหรือมองข้ามความเชื่อทั้งสองเรื่องนี้ไป ความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นความเชื่อที่สำคัญในการนับถือพุทธศาสนา เพราะผลของการกระทำหรือกรรมของแต่ละคนนั้น

จะติดตามตัวแต่ละคนไปในอนาคต ไม่ว่าจะอนาคตนั้นจะเป็นวันพรุ่งนี้ ปีหน้า หรือชาติหน้า ความเชื่อเรื่องบุญและความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญในศาสนาพุทธ

6. ผลการวิจัยข้อหนึ่งที่น่าสนใจคือ ความเชื่อในความสำคัญของเงินมีความสัมพันธ์ในทางลบกับบุญกิริยาวัตถุ กล่าวคือผู้ที่เชื่อว่าจุดหมายสำคัญในชีวิตคือการหาเงินให้มาก ๆ มักจะไม่ค่อยทำบุญ ผลการวิจัยนี้ตรงข้ามกับที่ได้คาดหวังไว้ว่าผู้ที่มีความเชื่อในความสำคัญของเงินจะทำบุญมากเพื่อสะสมผลบุญ ปรากฏว่า ผู้ที่มีความเชื่อในความสำคัญของเงิน ไม่ค่อยได้ทำบุญเท่าใดนัก ผลการวิจัยข้อนี้ทำให้มั่นใจได้ว่าการทำบุญในปัจจุบันยังเป็นการทำด้วยความเชื่อเรื่องบุญมากกว่าเป็นการทำเพื่อสะสมบุญเหมือนกับการสะสมสิ่งของ เพราะเรื่องในพระไตรปิฎกแสดงว่าบุญที่มีอานิสงส์มากนั้นคือบุญที่ทำด้วยความตั้งใจอย่างแรงกล้า

7. ความเชื่อเรื่องชาติหน้าเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในแทบทุกศาสนาและชาติหน้าที่เป็นจุดหมายของทุกคนก็คือสวรรค์ที่จะไปอยู่กันชั่ววินิจนินันดร แต่คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นกล่าวถึงการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป การเกิดในสวรรค์นั้นก็อยู่ในวัฏจักรของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป การหนีให้พ้นการเกิดและการดับนั้นก็ไ้แก่การทำบุญ คือการให้ทาน การรักษาศีล และการทำจิตใจให้ผ่องใสโดยการปฏิบัติธรรมทำสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งเพื่อบรรลุผลนิพพานในที่สุด

ข้อจำกัดของการวิจัย

ข้อจำกัดข้อแรกของการวิจัยนี้คือการวิจัยในกลุ่มคนที่อยู่ในเมืองหลวง การเก็บตัวอย่างเก็บจากกลุ่มคนที่ไปเที่ยวซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าและกลุ่มคนที่ไปทำบุญที่วัดในกรุงเทพมหานครคือ วัดปากน้ำภาษีเจริญ ส่วนวัดมเหยงคณ์นั้นถึงแม้ว่าจะอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและเป็นวัดที่มีคนจากกรุงเทพไปปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ดังนั้น กลุ่มคนทั้งสามในงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างของคนที่อยู่ในเมืองใหญ่นั้น หากการวิจัยนี้ทำในต่างจังหวัดและเลือกกลุ่มคนที่อยู่ในตำบลเล็ก ๆ ภาพของการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมทำสมาธิในหมู่คนไทยในต่างจังหวัดอาจแตกต่างไปจากภาพที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

ข้อจำกัดข้อที่สองคือ นิยามของการให้ทาน การให้ทานในการวิจัยนี้หมายถึงการถวายภัตตาหารให้พระภิกษุ การทำสังฆทานและการทอดกฐิน การให้ส่วนบุญ และการอนุโมทนาส่วนบุญ การวิจัยมิได้นิยามการให้ทานให้รวมไปถึงการให้ทานอย่างอื่น เช่นการบริจาคเงินหรือสิ่งของให้องค์กรการกุศล หรือการอุทิศเวลาทำงานให้องค์กรการกุศล ดังนั้น การนิยามการให้ทานให้รวมถึงการบริจาคเงิน สิ่งของหรือเวลาให้กับองค์กรการกุศลจะเป็นการขยายความนิยามของการให้ทานให้กว้างขึ้น

ข้อจำกัดข้อที่สามคือ ผลการวิจัยนี้นำไปประยุกต์ใช้ได้กับคนที่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเท่านั้น ศาสนาพุทธได้แยกออกเป็น 3 นิกายใหญ่คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน พิธีกรรมและคำสั่งสอนที่แตกต่างกันอาจทำให้ไม่สามารถประยุกต์ผลการวิจัยนี้ใช้กับคนที่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานหรือวัชรยานได้ เช่นพระในนิกายมหายานในไทยไม่ออกมารับบิณฑบาตเช่นเดียวกับพระในนิกายเถรวาท

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีมักไม่ไปทำบุญ ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดไม่ว่าจะเป็นการถวายภัตตาหารให้พระภิกษุหรือการปฏิบัติธรรมทำสมาธิมักเป็นผู้ที่อายุมากกว่า 30 ปี ดังนั้น วิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้ที่มีอายุน้อยได้มีโอกาสทำบุญนั้นน่าจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ที่ไม่เคยไปเดินตามศูนย์การค้าได้ทำบุญ ข้อเสนอที่จะนำวัดให้เข้ามาในศูนย์การค้าเป็นข้อเสนอที่น่าพิจารณานำไปทดลอง เพราะเมื่อสังเกตจากพฤติกรรมของคนที่ไม่เคยเดินซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าแล้วจะเห็นว่า ในวันสงกรานต์ ศูนย์การค้ามักจะนำพระพุทธรูปมาให้ผู้ที่ไม่เคยเดินซื้อสินค้าได้ตรงหน้าและจะมีผู้ที่ไม่เคยเดินซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าแวะตรงหน้าพระกันไม่ขาด ถ้าหากศูนย์การค้าจะนำพระพุทธรูปมาประดิษฐานไว้ในที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับเงินเพื่อบริจาคเป็นการกุศลให้แก่วัดหรือแก่องค์การที่เกี่ยวกับพระสงฆ์เช่น โรงพยาบาลสงฆ์ หรือวิทยาลัยของสงฆ์ ก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสให้คนที่ไม่เคยเดินซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าได้มีโอกาสทำบุญ และศูนย์การค้านั้นก็จะได้ชื่อว่า ได้ให้บริการแก่สังคมด้วย

เนื่องจากการวิจัยนี้ทำในกลุ่มตัวอย่างของคนที่อยู่ในเมืองใหญ่ การวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างของคนในต่างจังหวัด โดยเฉพาะคนที่อยู่ในตำบลนอกเมือง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาของคนเหล่านั้นแตกต่างจากคนที่อยู่ในเมืองใหญ่มากน้อยเพียงไร การนิยามการให้ทานก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ควรเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป โดยขยายนิยามของการให้ทานให้รวมไปถึงการให้เงินหรือสิ่งของแก่องค์การกุศล หรือแม้กระทั่งการสละเวลาไปทำงานให้องค์การกุศลโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

ผู้ที่เคยไปทำบุญที่วัดจะสังเกตเห็นว่า คือ คนที่ไม่ไปทำบุญที่วัดมักจะเป็นคนสูงอายุ งานวิจัยนี้เสนอข้อมูลยืนยันสิ่งที่สังเกตเห็นคือ คนที่ไม่ไปทำบุญที่วัดมักจะเป็นคนที่มีอายุมากกว่า 30 ปีและเป็นผู้ที่มียาได้ค่อนข้างสูง ผู้ที่เคยไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิที่วัดจะสังเกตเห็นว่าคนที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดมักจะเป็นผู้หญิง งานวิจัยนี้เสนอข้อมูลยืนยันสิ่งที่สังเกตเห็นคือ ร้อยละ 84.5 ของคนที่ไปปฏิบัติธรรม

ทำสมาธิที่วัดมเหยงค์เป็นผู้หญิง หัวข้อการวิจัยที่น่าสนใจต่อไปคือ เหตุจูงใจที่ทำให้ผู้ที่มีอายุมาก ทำบุญที่วัดและเหตุจูงใจให้ผู้หญิงไปปฏิบัติธรรมทำสมาธิมากกว่าผู้ชาย

การวิจัยครั้งนี้ทำในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทย ปัจจุบันมีผู้สนใจในพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในต่างประเทศ ชาวต่างประเทศที่หันมานับถือศาสนาพุทธเพราะสนใจในการทำสมาธิ ก่อนและได้ศึกษาศาสนาพุทธเพิ่มเติม ชาวต่างประเทศเหล่านี้มีความเชื่อเรื่องบุญหรือไม่เป็นหัวข้อที่น่าสนใจเพราะเขาเหล่านี้ไม่มีประเพณีการทำบุญใส่บาตรเหมือนคนไทย ส่วนความเชื่อชาติหน้าเป็นความเชื่อของคนที่นับถือศาสนาแทบทุกศาสนา เพราะคำสอนของศาสนาจะมีการกล่าวถึงชีวิตหลังความตาย ข้อแตกต่างของศาสนาพุทธคือ การไปเกิดใหม่หลังความตายของกายเนื้อนั้นก็ยังเป็นชีวิตที่ยังต้องตายอีกเช่นกัน ชาวต่างประเทศที่นับถือศาสนาพุทธจึงเป็นกลุ่มคนหนึ่งที่อาจเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- คิโยซากิ, โรเบิร์ต (2544). พ่อรวยสอนลูกรวย. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เดลินิวส์ 31 สิงหาคม 2548. ตะลึงร่าง ‘พ่อพลู’ ไม่น่าเบื่อ ‘ศิษย์’แห่กราบไหว้ เขียนชื่อสาเลข เต็ด. หน้า 1, 16.
- ผู้จัดการออนไลน์ (27 สิงหาคม 2548). ที่ปรึกษานายกแนะวิธีออมเงินอย่างไรให้ได้ผล. คัดจาก <http://www.manager.co.th/business/ViewNews.aspx?> เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2548.
- พชนี มานะวานิชเจริญ (2546). ทศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่อง “บุญกิริยาวัตถุ 10” ของ พุทธศาสนิกชนไทยรุ่นใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาชมรมพุทธศาสน์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พระราชธรรมนิเทศ (ระเบบ จิตญาโณ) (2538). *ธรรมปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สภาการศึกษาหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา วัดบวรนิเวศวิหาร.
- พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต (2534). *สมาธิ: ฐานสู่สุขภาพจิตและปัญญาหยั่งรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- โพลล์ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2548). *พฤติกรรมการทำบุญของคนไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์วิจัย กสิกรไทย จำกัด. คัดจาก <http://www.kasikomresearch.com/index.wcgi> เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2548.
- โพลล์ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2540). *คนกรุงเทพ กับศีล 5*. กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. คัดจาก <http://www.kasikomresearch.com/index.wcgi> เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2548.
- พิน ดอกบัว (2543). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ: การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.

วันชัย อริยะพุทธพิงส์ และ สุวรรณิ ชูชินปรากฏ (2548). การทดสอบทฤษฎีของความรู้ไม่เท่าทันในการพนันลอตเตอรี่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ (2548). *คนไทยกับการทำบุญ*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. คัดจาก <http://research.bu.ac.th> เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2548.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2543). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คัดจาก <http://service.nos.go.th> เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2548.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549). ตารางที่ 4 ประชากรจากการทะเบียน เนื้อที่ ความหนาแน่น และบ้าน จำแนกตามการและจังหวัด พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร คัดจาก <http://service.nos.go.th> เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2549.

สุริย์ มีผลกิจ และ วิเชียร มีผลกิจ (2546) *พระพุทธประวัติ*. กรุงเทพฯ: สุริย์ มีผลกิจ.

Ariyabuddhipongs, V. (2007). Money consciousness and the tendency to violate the Five Precepts among Thai Buddhists. *International Journal for the Psychology of Religion*, 17, 37-45.

Benet-Martinez, V., & Karakitapoglu-Aygun, Z. (2003). The interplay of cultural syndromes and personality in predicting life satisfaction. Comparing Asian Americans and European Americans. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 34, 38-60.

Crispin, S.W. (2003). Money and monks. *Far Eastern Economic Review*, October 23, 2003, pp. 54-56.

Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 653-663.

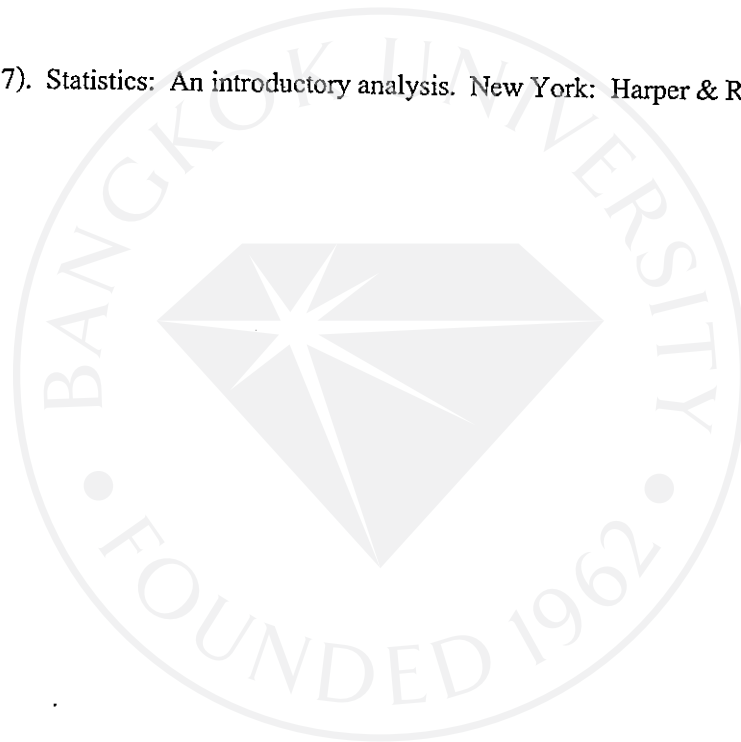
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., & Smith, H.L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, *125*, 276-302.
- Ellison, C.G., Gay, D.A., & Glass, T.A. (1989). Does religious commitment contribute to individual life satisfaction? *Social Forces*, *68*, 100-123.
- Emavardhana, T., & Tori, C.D. (1997). Changes in self-concept, ego defense mechanisms, and religiosity following seven-day Vipassana meditation retreats. *Journal for the Scientific Study of Religion*, *36*, 194-206.
- Frankel, B.G., & Hewitt, W.E. (1994). Religion and well-being among Canadian university students: The role of faith groups on campus. *Journal for the Scientific Study of Religion*, *33*, 62.
- Hrung, W.B. (2004). After-life consumption and charitable giving. *The American Journal of Economics and Sociology*, *63*, 731-745.
- Joreskog, K., & Sorbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS Command language. Chicago, IL: Scientific Software International.
- Kim, A.E. (2003). Religious influences on personal and societal well-being. *Social Indicators Research*, *62*, 149-170.
- Krause, N. (2003). Religious meaning and subjective well-being in late life. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological sciences and social sciences*, *58B*, S160.
- Oishi, S., Diener, E.E., Lucas, R.E., & Suh, E.M. (1999). Cross-cultural variations in predictors of life satisfaction: Perspective from needs and values. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *25*, 980-990.

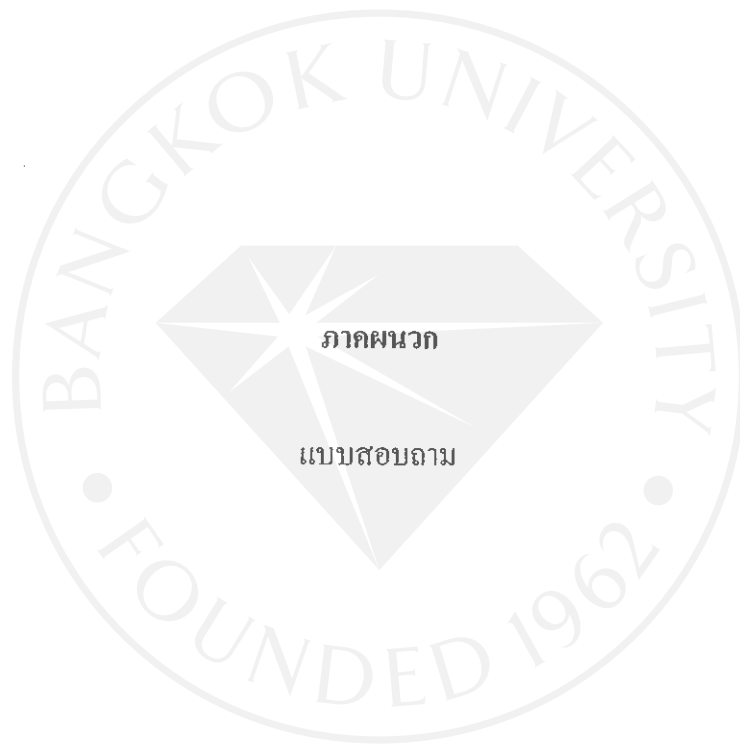
Peacock, J.R., & Poloma, M.P. (1999). Religiosity and life satisfaction across the life course. *Social Indicators Research, 48*, 319-343.

Stevenson, I. (1993). Birthmarks and birth defects corresponding to wounds on deceased persons. *Journal of Scientific Exploration, 7*, 403-410.

Winseman, A.L. (2004). Faith factor: Is a religious life a happier one? *The Gallup Poll Tuesday Briefing*. January 2004, p. 113.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

เรากำลังทำการวิจัยพฤติกรรมกรรมการทำบุญของคนไทยและใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบคำถามในแบบสอบถามข้างล่างนี้ คำถามต่าง ๆ เป็นการสำรวจพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำบุญ ความเชื่อเรื่องการทำบุญและความเชื่อเรื่องอื่น ๆ ไม่ได้บ่งชี้ว่าพฤติกรรมหรือความเชื่อของท่านถูกหรือผิดแต่อย่างใด ดังนั้น จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบตามความเป็นจริงว่าท่านได้ปฏิบัติหรือไม่ได้ปฏิบัติ เชื่อหรือไม่เชื่อ มากน้อยเพียงไร อนึ่ง แบบสอบถามนี้ไม่มีการระบุชื่อเพื่อปกปิดไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่าใครเป็นผู้ตอบ

เราขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามนี้

วันชัย อริยะพุทธิพงศ์, จีรพรรณ ศรีวงษ์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะ ผู้วิจัย

ตอนที่ 1. การทำบุญ

ประโยคต่อไปนี้ถามถึงความถี่ในการทำบุญของท่าน โดยมีความถี่ 4 ระดับคือ

1. ไม่เคยเลย 2. นาน ๆ ครั้ง 3. ค่อนข้างบ่อย และ 4. เป็นประจำ

ข้อ	คำถาม	คำตอบ			
1	ท่านใส่บาตรบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
2	ท่านถวายเงินหรือสิ่งของ(สังฆทาน)ให้แก่พระสงฆ์บ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
3	ท่านทอดกฐินผ้าป่าบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
4	ท่านกราบไหว้ผู้ใหญ่เป็นปกติหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
5	ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการงานหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
6	ท่านแ่ส่วนบุญที่ทำให้ผู้อื่นบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
7	ท่านปฏิบัติธรรมทำสมาธิบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
8	ท่านสวดมนต์บ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
9	ท่านเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
10	ท่านให้ธรรมะแก่ผู้อื่นบ้างหรือไม่ (พูดเรื่องธรรมะให้ฟังหรือให้หนังสือธรรมะ)	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
11	ท่านเคยยินดีกับการทำบุญของผู้อื่นบ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ
12	ท่านไหว้พระ ไหว้เจ้า ศาลพระภูมิ ศาลพระพรหม บ้างหรือไม่	1 ☐ ไม่เคยเลย	2 ☐ นาน ๆ ครั้ง	3 ☐ ค่อนข้างบ่อย	4 ☐ เป็นประจำ

ส่วนที่ 2. ถ้าให้ค่าจ้างท่าน 1 ล้านบาทเพื่อทำงานต่อไปนี้ ท่านจะทำหรือไม่

13	ทำงานเป็นคนง่าไก่เป็นเวลา 1 ปี	1 ☐ ทำ	2 ☐ อาจทำ	3 ☐ ไม่ทำ
14	เอาความลับของบริษัทที่ท่านทำงานอยู่ไปขายให้คู่แข่ง	1 ☐ ทำ	2 ☐ อาจทำ	3 ☐ ไม่ทำ
15	มีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าเพียง 1 ครั้ง	1 ☐ ทำ	2 ☐ อาจทำ	3 ☐ ไม่ทำ
16	เขียนรายงานเท็จให้ธนาคารที่ท่านทำงานอยู่ปล่อยเงินกู้ 100 ล้านบาทให้แก่ลูกค้า	1 ☐ ทำ	2 ☐ อาจทำ	3 ☐ ไม่ทำ
17	ดื่มเหล้าวันละ 1 แบนทุกวันเป็นเวลา 1 ปี	1 ☐ ทำ	2 ☐ อาจทำ	3 ☐ ไม่ทำ

ตอนที่ 3. ความเชื่อในผลบุญ ประโยคต่อไปนี้กล่าวถึงความเชื่อในผลของบุญ โปรดระบุว่าแต่ละประโยคบรรยายความเชื่อของท่านในผลของการทำบุญมากน้อยเพียงไร โดยมีระดับคะแนนความเชื่อ ดังนี้

1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก 5. มากที่สุด

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความเชื่อ				
		1	2	3	4	5
18	การทำบุญทำให้ใจอิ่มเอิบ	1	2	3	4	5
19	ทำบุญแล้วได้ผลบุญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความตั้งใจ	1	2	3	4	5
20	ทำบุญวันนี้ จะ ได้มีผลบุญไว้ใช้ชาติหน้า	1	2	3	4	5
21	ทำบุญกับพระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จะ ได้บุญมาก	1	2	3	4	5
22	คนที่ทำบุญบ่อย ๆ ก็จะได้ผลบุญมาก	1	2	3	4	5
23	คนที่ร่ำรวยในชาตินี้เป็นเพราะชาติที่แล้วทำบุญไว้มาก	1	2	3	4	5
24	ทำบุญแล้วได้ผลบุญมากน้อยขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละคน	1	2	3	4	5

ตอนที่ 4. ความเชื่อในชาติหน้า ประโยคต่อไปนี้กล่าวถึงความเชื่อในการตายแล้วเกิดใหม่ โปรดระบุว่าแต่ละประโยคบรรยายความเชื่อของท่านในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่มากน้อยเพียงไร โดยมีระดับคะแนนความเชื่อ ดังนี้

1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก 5. มากที่สุด

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความเชื่อ				
		1	2	3	4	5
25	ก่อนเกิดเป็นคนในชาตินี้ คนเราเกิดตายมาแล้วหลายครั้ง	1	2	3	4	5
26	คนเราตายแล้วจะไปเกิดใหม่	1	2	3	4	5
27	คนที่ดี ตายแล้วจะไปเกิดเป็นมนุษย์ เทวดา หรือพรหม	1	2	3	4	5
28	คนที่ชั่ว ตายแล้วจะเกิดเป็นเปรต สัตว์ หรือตกนรก	1	2	3	4	5
29	ความคิดความชั่วที่ทำไว้ ให้ผลไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า	1	2	3	4	5
30	คนที่พบกัน ในชาตินี้ เคยทำบุญทำกรรมร่วมกันในชาติก่อน	1	2	3	4	5

ตอนที่ 5. ความพอใจในเรื่องต่าง ๆ ในชีวิต โปรดตอบไปนี้บรรยายสภาพต่าง ๆ ในชีวิต โปรดระบุคะแนนความ เป็นจริงที่แต่ละประโยคบรรยายสภาพชีวิตของท่าน โดยมีระดับคะแนนความเป็นจริงดังนี้

1. น้อยที่สุด 2. น้อย 3. ปานกลาง 4. มาก 5. มากที่สุด

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความเป็นจริง				
		1	2	3	4	5
31	ข้าพเจ้ามีความสุขภาคี	1	2	3	4	5
32	ครอบครัวของข้าพเจ้าไม่มีปัญหาเรื่องร้ายแรงเกิดขึ้น	1	2	3	4	5
33	ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือในยามคับขัน	1	2	3	4	5
34	ข้าพเจ้ามีตำแหน่งงานที่ดี	1	2	3	4	5
35	ข้าพเจ้ามีเงินเดือนพอกินพอเก็บ	1	2	3	4	5
36	ข้าพเจ้ามีเวลาว่างอยู่กับครอบครัว	1	2	3	4	5
37	ข้าพเจ้ามีสิ่งที่สำคัญ ๆ ในชีวิตครบแล้ว	1	2	3	4	5
38	ข้าพเจ้าไม่มีเรื่องกังวลในชีวิต	1	2	3	4	5
39	ข้าพเจ้าพอใจกับชีวิตของข้าพเจ้า	1	2	3	4	5

ตอนที่ 6. ความเห็นเกี่ยวกับเงิน โปรดตอบไปนี้เป็นความเห็นเกี่ยวกับเงิน โปรดระบุว่าแต่ละประโยคบรรยาย ความเห็นของท่านเกี่ยวกับเงินมากน้อยเพียงไร โดยมีระดับ คะแนนความเห็นดังต่อไปนี้

1. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. ไม่เห็นด้วย 3. เห็นด้วยครึ่ง/ไม่เห็นด้วยครึ่ง 4. เห็นด้วย 5. เห็น

ด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความเห็น				
		1	2	3	4	5
40	เงินซื้อได้ทุกอย่าง	1	2	3	4	5
41	ค่าของคนอยู่ที่ความดี R	1	2	3	4	5
42	ถ้ามีเงินมาก ๆ ก็ใช้หาความสุขใส่ตัวให้เต็มที่	1	2	3	4	5
43	การมีเงินมาก ๆ เป็นทุกข์ R	1	2	3	4	5
44	คน ไม่มีเงิน ไม่มีคนนับถือ	1	2	3	4	5
45	มีปัญหามากมายที่ใช้เงินแก้ไขไม่ได้ R	1	2	3	4	5
46	มีเงินไปมาก ๆ ก็ไม่มีประโยชน์ ดายไปก็เอาไปไม่ได้ R	1	2	3	4	5
47	ค่าของคนอยู่ที่เงินตัวเดียว	1	2	3	4	5
48	เงินซื้อความสุขสงบไม่ได้ R	1	2	3	4	5
49	การมีเงินมาก ๆ เป็นความสุขอย่างหนึ่ง	1	2	3	4	5
50	ถ้ามีเงินมาก ๆ ก็ควรใช้เงินทำบุญ R	1	2	3	4	5
51	ไม่มีปัญหาอะไรที่เงินแก้ไขไม่ได้	1	2	3	4	5
52	คนที่น่านับถือคือคนดี ไม่ใช่คนมีเงิน R	1	2	3	4	5
53	เป้าหมายของชีวิตคือการหาเงินให้มาก ๆ	1	2	3	4	5

ตอนที่ 7. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	ข้อคำตอบ		
54	เพศ	1 ☐ ชาย	2 ☐ หญิง	
55	สถานภาพ	1 ☐ โสด	2 ☐ แต่งงาน	3 ☐ หย่าร้าง / ม่าย
56	ท่านมีบุตรกี่คน	1 ☐ ไม่มี	2 ☐ 1 คน	
		3 ☐ 2 คน	4 ☐ มากกว่า 2 คน	
57	อายุ	1 ☐ 11-20 ปี	2 ☐ 21-30 ปี	3 ☐ 31-40 ปี
		4 ☐ 41-50 ปี	5 ☐ 51-60 ปี	6 ☐ 60 ปีขึ้นไป
58	รายได้ต่อเดือนของท่าน	1 ☐ 0-5,000 บาท	2 ☐ 5,001-10,000 บาท	3 ☐ 10,001-20,000 บาท
		4 ☐ 20,001-30,000 บาท	5 ☐ 30,001-40,000 บาท	6 ☐ 40,001-50,000 บาท
		7 ☐ 50,001-60,000 บาท	8 ☐ 60,001-70,000 บาท	9 ☐ มากกว่า 70,000 บาท
59	การศึกษาสูงสุด	1 ☐ ไม่ได้ศึกษา	2 ☐ ประถมศึกษา (ป. 6)	3 ☐ มัธยมศึกษา (ม. 3/6)
		4 ☐ อนุปริญญา/ปวส	5 ☐ ปริญญาตรี	6 ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
60	อาชีพของท่าน	1 ☐ นักเรียน/นักศึกษา	2 ☐ แม่บ้าน	3 ☐ ค้าขาย / ทำธุรกิจส่วนตัว
		4 ☐ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5 ☐ ประกอบวิชาชีพอิสระ เช่น หมอ ทนาย	
		6 ☐ พนักงานบริษัทเอกชน	7 ☐ ผู้ใช้แรงงาน	8 ☐ เกษตรกร
		9 ☐ เกษียณ		

61. สถานที่ที่เก็บข้อมูล: 1 วัดปากน้ำภาษีเจริญ 2 วัดมเหยงค์ 3 ศูนย์การค้า